

КАРАДЕЙИНА
АДОВА

АНГЛІЙСКІЯ ЛІТАРАТУРНІЯ КАЗКІ

ЧАРАДЗЕЙНАЕ
ДРЭВА

ЦАРА ДЗЕИША ДРОВА

АНГЛІЙСКІЯ
ЛІТАРАТУРНІЯ
КАЗКІ

Мінск • «Мастацкая літаратура» • 1980

И (Англ)
Ч 20

Малюнкi
Б. ЗАБОРАВА

Ч $\frac{70802-065}{M 302(05)-80}$ 215-79 4803020000

© Пераклад на беларускую мову,
Выдавецтва «Мастацкая літа-
ратура», 1980.

Фрэнсіс Браўн

КАЗКА
ПРА ДЖОНА
ВЯСЁЛАЕ СЭРЦА

ыў калісьці ў Паўночнай Краіне адзін бядняк з жонкай. Было ў яго два палеткі, засеяныя аўсом, тры каровы, пяць авечак і трынаццаць дзяцей. Дванаццаці з іх бацькі далі звычайныя для гэтай краіны імёны: Боб Цвёрдая Галава, Эндрэ Моцная Шыя, Бэн Спрытныя Рукі. Калі ж нарадзілася трынаццатае дзіця, яны назвалі яго Джон Вясёлае Сэрца — ці таму, што не прыдумалі нічога іншага, ці таму, што нешта ў позірку дзіцяці навяло іх на думку так яго назваць. Аднавяскоўцам гэтае імя здалося дзіў-

ным: такія імёны насілі толькі багацеі. Але бядняк з жонкай і не думалі фанабэрыцца, і суседзі даравалі ім іхняе дзівачтва.

З кожным годам трынаццаць дзяцей раслі і дужэлі, і маці з бацькам мусілі працаваць ад відна да відна, каб пракарміць іх. Але неўзабаве нават самы меншы мог даглядаць бацькавы авечкі.

На дзень святога Яна ў Паўночнай Краіне меўся адбыцца вялікі кірмаш. На яго звычайна прыходзілі адусюль, бо такі кірмаш наладжвалі толькі раз у сем гадоў, і не ў сяле ці ў горадзе, а проста ў зялёным полі, паміж шырокай ракой і высокім узгоркам, дзе, кажуць, у старыя добрыя часы танцавалі феі.

Зблізку і здалёку на гэты кірмаш сыходзіліся купцы і гандляры. Тут можна было купіць усё, што толькі душа пажадае, таму і старыя і маладыя не вярталіся з пустымі рукамі.

Бядняк не мог асабліва песціць сваіх трынаццаць сыноў і дачок. Але яму надта ж не хацелася паказваць сваю беднасць, бо кірмаш бываў толькі раз у сем гадоў. Таму ён паклікаў да сябе дзяцей, развязаў скураны мяшчак з грашыма і даў кожнаму па сярэбранай манеце.

Хлопчыкі і дзяўчынкі ўзрадаваліся, бо яшчэ ніколі не мелі столькі грошай. Яны апрануліся ў святочнае адзенне і падаліся з бацькам і маці на кірмаш. Неўзабаве яны прыйшлі на зялёнае поле. Чаго тут толькі не было! На прылаўках узвышаліся горы рознага добра. Тут можна было купіць ласункі і цацкі, паглядзець лялечныя спектаклі, танцы канатаходцаў. Усюды тоўпіліся знаёмыя і незнаёмыя, апранутыя ў сваё самае лепшае ўбранне. Бядняк і яго сям'я парашылі, што кірмаш — гэта найпрыгажэйшае на свеце відовішча. Яны хадзілі па полі, глядзелі на цуды вакол сябе, гутарылі са знаёмымі і не заўважылі, як прабег дзень.

Проста дзіўна, як шмат можна было купіць у тыя дні за адну сярэбраную манету! Але пад вечар у дванаццаці дзяцей з трынаццаці кішэні апусцелі. Адзін купіў сабе пару медных спражак, другая — малінавую стужку, трэці — зялёныя подвязкі. Бацька прыдбаў люльку, а маці — рагавую табакерку. Адным словам, кожны нешта набыў сабе, акрамя Джона Вясёлае Сэрца.

А засталася ў яго сярэбраная манета, таму што хлопец даўно ўжо марыў купіць сабе скрыпку. Праўда, скрыпак на кірмашы было шмат: малыя і вялікія, простыя і паліраваныя. Ён не прапусціў ніводнай, да

кожнай прыцаніўся, але ні на адну не хачала яго грошай. А тут яшчэ бацька з маці пачалі падганяць яго, бо дадому няблізка і трэба было выйсці да змяркання.

Сонца апусцілася зусім нізка і чырвоным шарам павісла над узгоркам. Кірмаш амаль што абязлюдзеў: многія гандляры звязалі ў клункі свае тавары і рушылі дадому. Але на самым ускрайку кірмашовага поля, што знаходзілася на схіле ўзгорка, яшчэ было людна, і Джон Вясёлае Сэрца вырашыў паглядзець, што там ёсць. Першае, што ён убачыў, быў прылавак са скрыпкамі, якімі гандляваў малады купец з далёкай краіны. Вакол тоўпілася шмат народу, бо скрыпкі былі новыя і прыгожыя. Непадалёк сядзеў маленькі сівы дзядок, з якога смяяўся ўвесь кірмаш. У яго на прылаўку ляжала адна скрыпка, ды і тая была старая, уся парэпаная і з парванымі струнамі. Але дзядок трымаўся з годнасцю, нібы меў самы багаты прылавак, і зазваў:

— Купляйце скрыпку! Купляйце скрыпку!

Калі Джон Вясёлае Сэрца падышоў бліжэй, стары звярнуўся да яго:

— Купіце скрыпку, малады чалавек. Адам танна — усяго за адну сярэбраную манету. А калі нацягнеце новыя струны, ёй не будзе роўнай у Паўночнай Краіне.

Джон Вясёлае Сэрца падумаў, што гэта і сапраўды амаль задарма. А сам ён — не зломак, майстраваць любіць, струны наладзіць, пакуль будзе пасвіць бацькавы авечкі. Падумаў ён гэтак і паклаў на прылавак сівога дзядка сярэбраную манету, а той падаў яму скрыпку.

— Ведаеце, малады чалавек, нам, купцам, трэба клапаціцца і пра свой прылавак,— сказаў стары.— Калі вы паможаце мне разабраць і звязаць яго, я раскажу вам нешта цікавае пра гэтую скрыпку.

Джон Вясёлае Сэрца быў добры хлопец і, апрача ўсяго, цікаўны. Ён памог гандляру звязаць старой вяроўкай рассохлыя дошкі і падпоркі ад прылаўка. Стары ўскінуў усё гэта на плечы, як вязку галля, і сказаў:

— Дык вось, малады чалавек: да гэтай скрыпкі нельга ні прыладзіць старыя струны, ні нацягнуць новыя, а толькі замяніць іх ніткамі, што прадуць начныя папрадухі. Калі ўдасца гэта зрабіць, дык лічыце, што вам вельмі пашанцавала.

З гэтымі словамі стары павярнуўся і, нібы ганчак, пабег уніз з узгорка.

Джон Вясёлае Сэрца спачатку адчуў нешта дзіўнае ў словах гандляра, але, спадзеючыся на лепшае, падумаў, што сівы

дзядок пажартаваў, і заспяшаўся да сваёй сям'і.

Дома ўсё пачалі хваліцца сваімі пакупкамі. І Джон Вясёлае Сэрца паказаў скрыпку. Але браты і сёстры паднялі яго на смех: навошта купляць скрыпку, калі ты не ўмееш іграць на ёй? Ды і якая музыка на парваных струнах? Бацька нават пап'ікнуў:

— Ты зусім неразумна патраціў свае першыя грошы. Баюся, што ў цябе іх ніколі не будзе надта многа, калі так кідаць іх на вецер.

Адным словам, усе высмеялі пакупку Джона Вясёлае Сэрца. Усе, акрамя маці. Яна была добрая жанчына і супакоіла хлопца, сказала, што калі ён патраціў першую манету неразумна, дык з другой будзе больш абачлівы. І хто ведае, можа, яго скрыпка калі-небудзь і прыдасца?

І Джон Вясёлае Сэрца ўзяўся наладжваць струны. Ён карпеў над скрыпкай дзень і ноч. Але праўду сказаў на развітанне сiвы дзядок: ніводная струна не трымалася на скрыпцы. Што толькі хлопец не перапрабаваў! Ён зусім змардаваўся, але ўсё было дарэмна. Тады ён напрасіў памагчы знайсці людзей, якія прадуць начамі. Але гэта здалася ўсім толькі смешным жартам,

лепшага за які не пачуеш да наступнага кір-машу.

Джон Вясёлае Сэрца страціў давер і ў роднай хаце, і за яе парогам. Усе паверылі ў бацькава прадказанне. Браты і сёстры глядзелі на яго толькі як на падпаска, а суседзі былі ўпэўнены, што з хлопца выйдзе шалапут і абібок. Але Джон Вясёлае Сэрца і не думаў кідаць сваю скрыпку: ён жа аддаў за яе сярэбраную манету. Хлопец хацеў наладзіць струны наперакор усім кпінам і здзекам.

Дома нікому, акрамя маці, не было справы да яго. Але ж у маці было яшчэ дванаццаць дзяцей. І вось аднойчы хлопец надумаўся кінуць дом і падацца ў свет шукаць сваё шчасце. Даведаўшыся пра гэта, родныя не надта засмуціліся, бо нават крыху саромеліся перад людзьмі за Джона Вясёлае Сэрца. Ды і на адзін рот будзе менш у хаце.

Бацька даў яму на дарогу ячны праснак, маці — сваё благаслаўленне, браты і сёстры пажадалі яму шчасця, а суседзі выказалі надзею, што з ім не здарыцца ніякай бяды.

Развітаўся Джон Вясёлае Сэрца з роднымі і знаёмымі, узяў пад паху скрыпку з парванымі струнамі і летняй раніцай рушыў у дарогу.

У тых часы ў Паўночнай Краіне сапраўд-

ных дарог не было — кожны выбіраў сцезку, якая яму найбольш падабалася. Джон Вясёлае Сэрца пайшоў цераз кірмашовае поле, спадзеючыся сустрэць сівога дзядка і даведацца хоць што-небудзь пра начных папрадух. Узгорак густа зарос верасам, і хлопец дайшоў аж да самай вяршыні, але так нікога і не сустрэў. З другога боку ўзгорка яго падпільноўвала камяністая круча. Паабдзіраўшы рукі і збіўшы да крыві ногі, Джон Вясёлае Сэрца скаціўся ўніз і апынуўся ў вузкай горнай даліне, скрозь зарослай дзікім шыпшынікам і ажынай. Джон Вясёлае Сэрца яшчэ ніколі не сустрэкаў такіх калючых шыпшын, але ён быў не з тых, хто адступае перад першымі цяжкасцямі. Хлопец упарта прадзіраўся наперад, не зважаючы ні на паабдзіраныя рукі, ні на тое, што ад яго штаноў і світкі засталіся адны лахманы. Неўзабаве ён выйшаў у канец даліны, дзе сыходзіліся дзве сцезкі. Адна з іх была зялёная. Яна ішла праз хвойнік, і ёй не было відаць канца. Другая — камяністая і няроўная — вяла да нейкай дзікай даліны, акружанай высокімі ўзгоркамі і ахутанай густым туманам, хоць на зямлю толькі-толькі апусціўся летні вечар.

Джон Вясёлае Сэрца зусім знясілеў пасля доўгай дарогі і прыпыніўся, не ведаючы,

якую выбраць сцежку. І тут ён убачыў непадалёку ад сябе старога ў зрэбнай адзежы. Быў ён высокі і плячысты, як тры жыхары Паўночнай Краіны, узятыя разам. Сівыя валасы яго нагадвалі зблытаную кудзелю. Ён ішоў, згорбіўшыся пад цяжарам вялізнага, насыпанага з коптурам каша з пяском.

— Гэй ты, валацуга! — звярнуўся ён да Джона Вясёлае Сэрца і падышоў бліжэй. — Паслухай, гультай, калі ты пойдзеш праз лес, я не ведаю, што з табой будзе. А калі выбераш другую сцежку, дык павінен памагчы мне несці кош. А гэта, мушу табе сказаць, не так ужо і мала.

— Добра, дзядзечка, — згадзіўся Джон Вясёлае Сэрца, — вы, бачу я, стаміліся. Ды я ж і маладзейшы за вас, хоць, праўда, не такі высокі. Калі хочаце, я пайду па гэтай сцежцы і памагу вам.

Не паспеў хлопец вымавіць апошнія словы, як волат падскочыў да яго, прывязаў яму да спіны кош тоўстай вяроўкай, і яны рушылі. Усю дарогу стары бэсціў Джона Вясёлае Сэрца, лаяў яго апошнімі словамі, і не адзін раз за цяжкую дарогу хлопец пашкадаваў, што звязаўся з гэтым чалавекам. Але выйсця не было. І тады ён, каб прабавіць час і хоць крыху падняць старому на-

строй, пачаў спяваць старадаўнюю песню, якой навучыла яго маці.

Калі яны прыйшлі ў даліну, ужо стаяла цёмная халодная ноч. Пры цьмяным святле месяца, які ўзышоў на небе, Джон Вясёлае Сэрца разгледзеў, што яны стаяць каля нейкай хаціны. Па ўсім было відаць, што тут ніхто не жыве, бо дзверы былі шырока адчынены ўсім начным вятрам. Стары прыпыніўся, развязаў вяроўку і апусціў кош з пяском на зямлю.

— Вось ужо сем гадоў запар я нашу гэты кош, — сказаў ён, — але яшчэ ніколі не чуў, каб мае памочнікі спявалі. Ноч усім дае адпачынак, і табе я дам адпачыць. Дзе ты будзеш спаць — разам са мной каля майго вогнішча ці ў гэтай халоднай хаціне?

Джону Вясёлае Сэрца стары надакучыў за доўгую дарогу, і таму ён сказаў:

— У хаціне, дзядзечка, калі вы не супраць.

— Тады добрай ночы табе! — развітаўся стары і пайшоў прэч, прыхапіўшы з сабою кош.

Джон Вясёлае Сэрца ўвайшоў у пустую хаціну. Туман рассяўся, і месяц асвятляў хату праз вокны і дзверы. Было светла, нібы ўдзень. Але ва ўсёй даліне не было чуваць ніводнага гуку, як не было аніякага следу чалавека ў хаце. У печы не палілі,

відаць, шмат гадоў. Хата пазірала на хлопца голымі сценамі. Але Джон Вясёлае Сэрца так стаміўся, што лёг на падлогу ў куце, паклаў побач скрыпку і адразу ж заснуў. Падлога была цвёрдая, ад адзежы ў хлопца засталіся рызманы, але спаў ён соладка, і скрозь сон яму чуліся прыемныя гукі песні і шум прасніц.

Калі раніцай Джон Вясёлае Сэрца расплюшчыў вочы і ўбачыў, што ляжыць на падлозе ў пустой хаціне, ён падумаў, што ўсё гэта яму прыснілася. Цудоўная ноч мінула, і на зямлю зноў апусціўся густы туман. Не было відаць ні блакітнага небасхілу, ні яркага сонца. У акно лілося па-зімоваму шэрае халоднае святло. Але Джон Вясёлае Сэрца з'еў палову ячнага праснака, запіў крынічнаю вадою і пайшоў аглядаць даліну.

Тут жыло шмат людзей, і ўсе яны працавалі: хто ў хаце, хто ў полі, а іншыя ў млынах і ў кузнях. Мужчыны кавалі плугі і капалі ямы, жанчыны нешта скрэблі і чысцілі. Нават дзеці і тыя шчыравалі, сагнуўшы спіну. Джон Вясёлае Сэрца не чуў паміж імі ні размоў, ні смеху. Калі хто і гаварыў што-небудзь, дык толькі аб рабоце і заробках. Твары ў гэтых людзей былі панурыя, змучаныя. Джон Вясёлае Сэрца не мог сцяміць, чаму яны такія, бо апрануты людзі

былі багата: жанчыны скрэблі і чысцілі ў шаўковых сукенках, мужчыны капалі ямы ў пурпурных мантыях. У кожнай хаце на вокнах віселі пунсовыя фіранкі, падлога была мармуровая, а шафы трашчалі ад сярэбраных кубкаў. Але гаспадары не бачылі ў багацці ні радасці, ні шчасця. Яны працавалі, і працы іх не было відаць канца.

Птушкі ў гэтай даліне таксама не спявалі: яны толькі і ведалі, што здабывалі ежу і будавалі гнёзды. Каты не грэліся ля агню, бо ім трэба было лавіць пацукоў. Сабакі ўвесь час ганяліся за зайцамі, хоць ім ніхто не загадваў. Каровы і авечкі так прагна скублі траву, быццам рабілі гэта апошні раз. А ўсе пастухі калолі дровы ці плялі кашы.

Пасярэдзіне даліны ўзвышаўся вялізны замак. Замест садоў і паркаў яго акружалі піваварні і агароды. Вароты замка былі адчынены, і Джон Вясёлае Сэрца асмеліўся зайсці ў двор. Тут было поўна людзей. Адны збівалі масла, другія рабілі сыры, а трэція пралі і ткалі. Замак гудзеў, нібы пчаліны вулей. У самай высокай вежы замка каля акна, адкуль была відаць уся даліна, сядзела прыгожая пані. На ёй была шыкоўная сукенка, але нейкага бруднага жоўташэрага колеру. У валасах серабрылася сівізна, а вочы тужліва і панура глядзелі на

свет. Вакол яе сядзелі дванаццаць служа-
нак з гэткімі ж маркотнымі тварамі і пралі
на старых ручных прасніцах. Пані такса-
ма старанна працавала, як і яе служанкі,
але ўся пража была толькі чорнага, як
смоль, колеру.

Ні ў пакоях, ні на двары ніхто не адказаў
Джону Вясёлае Сэрца на яго прывітанне.
Адны выцягнулі з кішэняў свае кашалькі і
запрасілі яго:

— Хадзі да нас працаваць, добра заробіш!
Другія казалі:

— Няма ў нас часу балбатаць з табою!

Калека, што жабраваў пры дарозе, такса-
ма не звярнуў на хлопца ўвагі: ён быў цал-
кам заняты сваёй справай. Дзіця, якое ся-
дзела ля парога хаціны, адмахнула ся ад яго
і сказала, што павінна ісці працаваць.

Увесь дзень Джон Вясёлае Сэрца блукаў
па даліне са сваёй паламанай скрыпкай і
ўсюды бачыў старога волата, які хадзіў сю-
ды-туды з цяжкім кашом пяску за плячыма.

«Ніколі ў жыцці я яшчэ не бачыў такога
змрочнага і бязрадаснага месца, — падумаў
Джон Вясёлае Сэрца. — І не наладзіць мне
тут сваёй скрыпкі. Але не пайду адсюль, па-
куль не даведаюся, якая сіла прымушае жы-
хароў даліны так цяжка працаваць дзень
пры дні».

Зноў надышла ноч. Хлопец зразумеў гэта,

калі ўбачыў, што туман рассяўся і на небе ўзышоў месяц. Людзі заспяшаліся дадому. Над хатамі і палеткамі запанавала цішыня.

І тут каля пустой хаціны Джон Вясёлае Сэрца сустрэў старога волата.

— Скажыце, калі ласка, — папрасіў хлопец старога, — якія забавы ёсць у жыхароў гэтай даліны?

— Якія яшчэ забавы! — абурыўся той. — Дзе ты гэткае чуў? Удзень мы працуем, а ўночы спім. Ніякіх забаў у Даліне Змрочнай Пані няма. — І бэсцячы Джона Вясёлае Сэрца апошнімі словамі за гультайства і легкадумнасць, волат паслаў яго начаваць у пустую хаціну.

Гэтай ноччу хлопец спаў не так моцна і скрозь сон зусім блізка чуў гукі песень і шум прасніц. Раніцай ён цвёрда вырашыў, што не пойдзе адсюль, пакуль не даведаецца, што ўсё гэта азначае. Джон Вясёлае Сэрца з'еў праснака, запіў крынічнаю вадою і пайшоў блукаць па даліне.

Густы туман зноў захінуў сонца і неба. І ўсюды, куды б ён ні зірнуў, працавалі, не разгінаючы спіны, людзі, а стары волат з кашом пяску за плячыма крочыў па адных і тых жа сцежках. І не знайшлося ніводнага чалавека, хто б адказаў Джону Вясёлае Сэрца, чаму тут усе гэтак цяжка працуюць. Жыхары даліны яшчэ больш, чым учора, хаце-

лі, каб ён узяўся за работу. Пабаяўшыся, што яны прымусяць яго працаваць на сябе, хлопец заспяшаўся ў самы канец даліны.

Тут ляжала пустое бязлюднае поле, з усіх бакоў акружанае шэрымі камянямі, высокімі і стромымі, як замкавая сцяна. Выхад быў толькі праз вялізную жалезную браму, на якой вісеў цяжкі замок. Побач з брамай стаяў белы шацёр, а ля ўвахода ў яго — высокі аднарукі салдат з доўгай люлькай у руцэ. Гэта быў першы чалавек, не заняты працай, якога Джон Вясёлае Сэрца сустрэў у даліне.

Салдат прыязна ўсміхнуўся хлопцу, а Джон Вясёлае Сэрца нізка пакланіўся і сказаў:

— Шаноўны пан салдат, скажыце мне, калі ласка, што гэта за краіна і чаму тутэйшыя людзі так цяжка працуюць?

— Ты, відаць, чужаземец, што пытаешся пра гэта? — адказаў салдат.

— Так, усяго два дні, як я тут.

— Тады мне шкада цябе, бо табе давядзецца застацца тут назаўсёды. Мне загадана ўсіх упускаць і нікога не выпускаць адсюль. А другі ўваход у даліну дзень і ноч пільнуе волат з кашом пяску.

— Кепскія навіны, — сказаў Джон Вясёлае Сэрца. — Але калі я ўжо тут, дык хоць скажыце мне, што гэта за даліна?

— Патрымай люльку, і я табе ўсё раскажу,— згадзіўся салдат,— бо ніхто іншы не захоча марнаваць час на размовы з табою... Гэта даліна належыць пані вунь таго замка, якую вось ужо сем гадоў усе называюць Змрочная Пані. Шмат гадоў таму назад яна мела іншае імя — Пані Без Клапот. Тады даліна была найпрыгажэйшым кутком ва ўсёй Паўночнай Краіне. Тут свяціла самае яркае сонца, тут стаяла самае доўгае лета. На ўзгорках танцавалі феі, а на ўсіх дрэвах спявалі птушкі. Волат, якога ты бачыў, быў уладаром хвойніку і вазіў адтуль дровы, калі не спаў на сонцы. Ноччу ў даліну прыходзілі дзве прыгожыя дзяўчыны ў белых сукенках з сярэбранымі прасніцамі і паспявалі за ноч напрасці залатых нітак кожнаму жыхару даліны. Мужчыны і жанчыны хадзілі ў саматканай адзежы, пілі віно з рагоў. Яны заўсёды весела сустракалі пачатак вясны, спраўлялі свята ўраджаю і каляды. На схілах узгоркаў пастухі курылі люлькі, спявалі песні жняцы, а вечарамі, калі ў хатах запальвалі агонь, адтуль чуўся вясёлы смех. Але пасля ўсё змянілася, ніхто і не ведае як, бо старыя, хто помніў гэта, даўно ляжаць у зямлі. Адны кажуць, нібыта здарылася ўсё таму, што з пальца Пані зляцеў чарадзейны пярсцёнак. Другія сцвярджаюць, што прычынай усяму — крыніца на замка-

вым двары, якая перасохла. Але як бы там ні было, уладарку замка пачалі зваць Змрочная Пані. У даліну прыйшлі цяжкія часы і цяжкая праца. Яе ахутаў туман, зніклі феі, волат састарэў і ўскінуў на плечы кош з пяском. І ніхто больш не бачыў начных папрадх. Кажуць, што так будзе да той пары, пакуль Змрочная Пані не адкладзе ўбок прасніцу і не пачне танцаваць. Якія толькі вясёлыя песні не заводзілі скрыпачы з усёй Паўночнай Краіны, але ўсё дарэмна. Уладар Паўночнай Краіны — разумны кароль і смелы воін. Але змяніць законы Даліны Змрочнай Пані ён не мае сілы. Я табе не магу нават перадаць, якія багатыя ўзнагароды ён паабяцаў таму, хто здолее гэта зрабіць. Але калі ўбачыў, што не памагаюць ніякія абяцанні, кароль спалохаўся, што законы Даліны Змрочнай Пані прыойме і яго народ, таму выдаў загад, паводле якога той, хто ступіць на зямлю Даліны, не мае права пакідаць яе. У час вайны яго вялікасць захапіў мяне ў палон і паставіў тут пільнаваць браму, каб пазбавіць яго народ ад небяспекі. Калі б я не ўзяў з сабою люлькі і адзіная рука мая не была занята, мне б давялося працаваць, як усім жыхарам даліны. Так што, малады чалавек, паслухайся мяне і пачынай курыць.

— Калі б удалося наладзіць маю скрыпку,

было б лепш,— адказаў Джон Вясёлае Сэрца.

Так яны прагаварылі да самай ночы. А як рассеяўся туман і ўзышоў месяц, хлопец пайшоў спаць.

Калі ён падышоў да хаціны, было ўжо вельмі позна. Пасля туманнага дня стаяла чароўная месячная ноч. Джон Вясёлае Сэрца парашыў, што цяпер самы час выбрацца з даліны. Ён падышоў да таго месца, дзе сустракаюцца дзве сцежкі, і ўбачыў волата, які моцна спаў каля вогнішча, падклаўшы пад галаву кош. Побач ляжала куча каменя.

«Мабыць, гэта і ёсць яго дом»,— падумаў хлопец і хацеў быў нячутна пракрасціся паўз старога, але той прачнуўся і ўвесь час, пакуль Джон Вясёлае Сэрца бег назад да хаціны, бэсціў яго апошнімі словамі і шпурляў наўздагон камянямі.

Дзверы былі адчынены, і месяц асвятляў хаціну. Каля даўно пагаслага агню сядзелі дзве прыгожыя дзяўчыны, апранутыя ва ўсё белае. Яны пралі на сярэбраных прасніцах, і, як майскія жаваранкі, спявалі вясёлую песню. Джон Вясёлае Сэрца так бы і слухаў іх усю ноч навылёт, ды раптам яму прыйшла ў галаву думка, што гэта і ёсць тыя самыя начныя папрадухі, а іх ніткі можна прыладзіць на скрыпку. Ён смела ўвайшоў у хату, пачціва пакланіўся і сказаў:

— Шаноўныя пані, прашу вас, дайце беднаму хлопцу нітку наладзіць скрыпку.

— Вось ужо сем гадоў запар мы начама прадзём у гэтай пустой хаціне,— адказалі папрадухі,— але яшчэ ніводзін чалавек не бачыў нас і не гаварыў з намі. Ідзі і назбірай у даліне галля, каб мы маглі раскласці агонь у гэтай халоднай хаціне. А за паслугу кожная з нас дасць табе па нітцы.

Джон Вясёлае Сэрца ўзяў сваю скрыпку і пайшоў збіраць галлё. Але людзі Даліны Змрочнай Пані былі такія дбайныя гаспадары, што падабралі амаль усё да трэсачкі. Хутка заняўся дзень, ахінуўшы зямлю густым туманам, і хлопец вярнуўся ў хату толькі з маленькай вязачкай галля. Дзверы паранейшаму былі адчынены, але папрадухі з сярэбранымі прасніцамі зніклі. Толькі на падлозе, дзе яны сядзелі, ляжалі дзве доўгія залатыя ніткі.

Джон Вясёлае Сэрца кінуў галлё каля ачага, падняў залатыя ніткі і пачаў наладжваць скрыпку. І тут хлопец зразумеў, што праўду казаў сівы дзядок на кірмашы. Не паспеў ён звязаць парваных струны залатымі ніткамі, як струны зрабіліся што новыя. Зазіхацела і пачала пералівацца ўсімі колерамі вясёлкі некалі парэпаная скрыпка і на вачах зрабілася залатой. Джон Вясёлае Сэрца так узрадаваўся, што не заўважыў,

як узяў скрыпку ў рукі. Не паспеў смычок дакрануцца да струн, як яны самі зайгралі тую самую вясёлую песню, якую спявалі ноччу папрадухі.

— Людзі кінуць працаваць, як пачуюць гэтую песню,— сказаў сам сабе Джон Вясёлае Сэрца і пайшоў са скрыпкай па даліне.

Музыка палілася над далінай, і людзі пачулі яе. І здарылася тое, чаго ніколі не бывала ў Даліне Змрочнай Пані: мужчыны кінулі капаць, а жанчыны — чысціць і скрэбці. Не працавалі і малыя дзеці. Усе замерлі на сваіх месцах. Калі Джон Вясёлае Сэрца прыйшоў у замак, людзі пакідалі свае інструменты, перасталі збіваць масла і рабіць сыры. Заціхлі ткацкія станкі і прасніцы. Застыла прасніца і ў руках Змрочнай Пані.

Джон Вясёлае Сэрца ішоў па пакоях замка і іграў. Так ён дайшоў да лесвіцы, якая вяла на вежу. Калі ён апынуўся каля Змрочнай Пані, тая кінула на падлогу сваю прасніцу і пайшла ў скокі. За ёй пайшлі ў скокі ўсе служанкі. Сама Змрочная Пані вноў зрабілася маладой. З вачэй знікла туга, а ў валасах — сівізна. Дзяўчаты прынеслі ёй бела-пунсовую ў палосы сукенку, якую яна насіла ў маладосці, і Змрочная Пані ператварылася ў Пані Без Клапот. Залатыя валасы яе рассыпаліся па плячах, смехам

заіскрыліся вочы, а шчокі зарумяніліся, як летнія ружы.

Святкавала ўся даліна. Густы туман паплыў за ўзгоркі, і на блакітным небасхіле засвяціла сонейка. На замкавым двары забіла фантанам чыстая крыніца. З усходу прыляцеў белы сокол з залатым пярсцёнкам у дзюбе і надзеў яго на палец гаспадыні замка. Волат разарваў вяроўку, скінуў з плячэй кош з пяском, лёг на сонцы і заснуў. Гэтай ноччу на ўзгорках танцавалі феі, а начныя папрадухі з сярэбранымі прасніцамі сядзелі ў кожнай хаце.

І тады ўсе пачалі хваліць Джона Вясёлае Сэрца і яго скрыпку. Калі чуткі пра чароўную ігру дайшлі да караля, ён загадаў разбурыць жалезную браму, пусціў дадому салдата, а Джона Вясёлае Сэрца абвясціў сваім першым скрыпачом. Гэта была самая высокая пасада ў каралеўстве.

Як толькі родныя і суседзі Джона Вясёлае Сэрца даведаліся, якую славу прынесла яму скрыпка, яны ўсе як адзін — старыя і малыя — узяліся за скрыпкі. Але кажуць, што ніхто з іх так і не навучыўся іграць ніводнай песні; акрамя маці Джона Вясёлае Сэрца.

Чарлз Дзікенс

ЧАРАДЗЕЙНАЯ
КОСТАЧКА

ылі калісьці кароль і каралева. Ён быў самы мужны на свеце мужчына, а яна — самая прыгожая на свеце жанчына. Кароль гэты служыў у канторы, а каралева была дачка вясковага лекара.

Было ў караля з каралевай дзевятнаццаць дзяцей. Самай старэйшай споўнілася сем гадоў, самаму меншаму — сем месяцаў. Семнаццаць з іх няньчылі немаўлятку, а Алісія, якой мінула сем гадоў, клапацілася пра ўсіх васемнаццаць.

Тут і пачынаецца наша казка.

Аднойчы раніцай па дарозе ў кантору кароль завітаў у рыбную краму купіць паўтара фунта добрага ласося. Каралева прасіла адразу прыслаць рыбу дадому. Крамнік містэр Піклс спытаў:

— Можа, яшчэ што-небудзь трэба, сэр? — А падаўшы рыбу, сказаў: — Калі ласка, сэр. Заходзьце да нас. Усяго добрага!

Кароль ішоў на службу з цяжкім сэрцам і цяжкімі думкамі: калі ён яшчэ атрымае грошы, а яго малыя павырасталі са сваіх адзежынак.

Не паспеў ён адысціся ад крамы, як яго дагнаў пасыльны містэра Піклса і спытаў:

— Сэр, вы не заўважылі ў нашай краме старой лэдзі?

— Якой старой лэдзі? — здзівіўся кароль. — Я там нікога не бачыў.

Ён і сапраўды не бачыў ніякай старой лэдзі, бо ў краме яна была для яго нябачнай. Заўважыў яе толькі пасыльны містэра Піклса.

Ды тут старая лэдзі сама падышла да караля шпаркімі крокамі. На ёй была сукенка з пералівістага шоўку дзівоснай прыгажосці. Ад сукенкі прыемна пахла сушанай лавандай.

— Кароль Уоткінс І, калі не памыляюся? — спытала старая.

— Так,— адказаў кароль,— маё прозвішча Уоткінс.

— Вы бацька чароўнай прынцэсы Алісіі?

— Так, і яшчэ васемнаццаці мілых дзетак.

— І цяпер ідзяце ў сваю кантору?

Тут каралю прыйшла ў галаву думка, што старая лэдзі, мабыць, чараўніца, бо адкуль яна ўсё гэта ведае?

— Вы не памыліліся,— адказала старая лэдзі на яго думкі.— Я добрая фея Грандмарына. Слухайце мяне ўважліва! Сёння, у час абеду, дайце прынцэсе Алісіі пакаштаваць ласося, якога вы толькі што купілі.

— Каб ёй толькі не пашкодзіла гэта рыба,— засумняваўся кароль.

Старая лэдзі так узлавалася на Уоткінса, што ён спалохаўся і пакорліва папрасіў прабачэння.

— Толькі і чуеш — «пашкодзіла — не пашкодзіла», — з пагардай абуралася чараўніца.— Не будзьце скнарай, Уоткінс. Скажыце лепш, што самі хочаце з'есці ўсяго ласося.

Кароль вінавата апусціў галаву і паабяцаў, што больш не будзе так гаварыць.

— Вось і добра,— палагаднела фея Грандмарына і дадала:— Калі чароўная прынцэса Алісія пакаштуе ласося — а я ў гэтым не сумняваюся,— вы ўбачыце ў яе на талерцы

рыбную костачку. Загадайце дзяўчынцы ўзяць яе і церці, пакуль яна не пачне пералівацца, як перламутр. А потым накажыце, каб яна захоўвала костачку як мой падарунак.

— І гэта ўсё? — спытаў кароль.

— Майце вытрымку, сэр, — сурова ўпikнула яго фея Грандмарына. — Не перабівайце чалавека, пакуль ён не сказаў усяго, што хоча сказаць. Але што з вас возьмеш — так робяць усе дарослыя.

Кароль зноў апусціў галаву і паабяцаў, што пастараецца быць больш стрыманым.

— Будзьце ласкавы, пастарайцеся, — сказала фея. — А яшчэ перадайце прынцэсе Алісіі ад мяне прывітанне і скажыце, што рыбная костачка — падарунак чарадзейны, які можна скарыстаць адзін толькі раз. Але ён прынясе ёй усё, што яна пажадае, праўда, калі пажадае ў **НАЛЕЖНЫ ЧАС**. Усё перадайце, каб нічога не забыліся.

Кароль нясмела спытаў:

— Магу я пацікавіцца ў вас, чаму толькі адзін раз? — І выклікаў гэтым страшэнны гнеў феі.

— Абрыдлі вы мне, сэр, сваімі «чаму»! — усклікнула яна і тупнула пры гэтым нагой. — Бач ты яго! Чаму гэта, чаму тое!.. А таму! Сэрца ад'елі мне гэтыя дарослыя сваімі пытаннямі!

Кароль вельмі спалохаўся, убачыўшы, як раз'юшылася старая лэдзі. Ён пашкадаваў, што пакрыўдзіў яе, і паабяцаў, што ніколі больш не будзе задаваць недарэчныя пытанні.

— Калі ласка, сэр! — сказала фея. — Буду вам вельмі ўдзячная!

З гэтымі словамі яна знікла, а кароль пайшоў на службу. Там ён нешта пісаў, перапісваў, зноў пісаў, а калі настаў час абедцаў, пайшоў дадому.

За абедам ён, як і загадала фея, даў прынцэсе Алісіі пакаштаваць ласоса. І калі дзяўчынка з'ела кавалачак рыбы, кароль убачыў у яе на талерцы костачку. Тады ён перадаў слова ў слова ўсё, што сказала фея. Прынцэса Алісія ўзяла костачку і церла яе датуль, пакуль тая не пачала пералівацца, як перламутр.

А назаўтра раніцай не паднялася з ложка каралева. Яна толькі войкнула:

— Ой, божа, галава!

І страціла прытомнасць.

Прынцэса Алісія, якая ў гэту хвіліну зазірнула ў пакой, каб даведацца, калі яны будуць снедаць, вельмі занепакоілася, убачыўшы, у якім стане яе каралеўская вялікасць, і званочкам паклікала пакаёўку Пегі. Але тут яна ўспомніла, дзе стаіць бутэлекка з нюхальнай соллю, узлезла на крэс-

ла, дастала соль і дала каралеве панюхаць. Потым прынесла вады і папырскала маці лоб. І калі неўзабаве прыйшла старая добрая пакаёўка, дык толькі пахваліла маленькую прынцэсу:

— Якая ты спрытная! У мяне, бадай, лепш бы і не атрымалася.

Каралева хварэла доўга і цяжка. І прынцэса Алісія даглядала семнаццаць юных прынцаў і прынцэс, спавівала і забаўляла васемнаццаціга, самага меншага, варыла есці, прыбірала ў хаце. Адным словам, працавала ад відна да відна, і ўсё гарэла ў яе руках. Прыслугі ў іх было няшмат, і вось чаму: па-першае, кароль быў не надта багаты на грошы; па-другое, павысіць заробак у канторы, дзе ён працаваў, не збіраліся; а па-трэцяе, да таго заробку было яшчэ так далёка, што ён здаваўся недасягальным і маленькім, як зоркі на небе.

Але дзе ж была чарадзейная рыбная костачка раніцай, калі захварэла каралева? У кішэні прынцэсы Алісіі! І прынцэса ўжо хацела выкарыстаць яе, каб выратаваць каралеву, але ўспомніла пра нюхальную соль і перадумала.

Пасля таго як каралева ачуняла і задра-мала, Алісія заспяшалася наверх, каб сказаць пра сваю найвялікшую тайну самай лепшай сяброўцы — герцагіні. Усе думалі,

што гэта лялька, але на самай справе гэта была герцагіня, хоць ніхто, апрача прынцэсы, не здагадваўся пра тое.

А найвялікшая тайна прынцэсы Алісіі была пра чарадзейную рыбную костачку. Дзяўчынка ўкленчыла каля ложка, на якім ляжала апранутая ў сукенку герцагіня, і шэптам расказала ёй пра сваю тайну. Герцагіня ўсміхнулася і паківала галавой. Людзі думалі, што яна ніколі не ўсміхаецца і не ківае галавой, але герцагіня часта рабіла і тое, і другое, хоць ніхто, апрача прынцэсы, не ведаў пра гэта.

Пашаптаўшыся з сяброўкай, прынцэса Алісія збегла па лесвіцы ўніз, каб заняць сваё месца каля хворай каралевы. Праўда, вечарамі з ёю сядзеў і кароль. Сядзячы каля ложка, ён сярдзіта паглядаў на дачку і думаў сам сабе, чаму яна не скарыстае чарадзейную рыбную костачку. І кожны раз, калі Алісія заўважала бацькаў дапытлівы позірк, яна бегла наверх, зноў расказвала герцагіні пра сваю тайну і звычайна дадавала:

— Дарослыя ўпэўнены, што мы, дзеці, нічога не разумеем!

І герцагіня падміргвала ёй, хоць і лічылася самай прыстойнай герцагіняй на свеце.

— Алісія, — звярнуўся да дачкі кароль неяк увечары, калі яна прыйшла пажадаць яму добрай ночы.

— Слухаю, тата.

— Дзе твая чарадзеяная костачка?

— У мяне ў кішэні.

— А я ўжо думаў, што ты згубіла яе.

— Што вы, тата, не!

— Ці, можа, ты забылася пра яе?

— Не, не, ну як вы маглі такое падумаць!

А аднойчы маленькі, але страшэнна брыдкі і злосны мопс-кусака, што жыў па суседству з Уоткінсамі, кінуўся на аднаго з юных прынцаў, калі той, ідучы са школы, падымаўся па лесвіцы, і напужаў яго да смерці. Малы з перапуду стукнуў рукой па шыбе, парэзаўся, і кроў ажно засвістала фантанам. Калі семнаццаць прынцаў і прынцэс убачылі, як сплывае крывёю іхні брат, яны таксама страшэнна перапалохаліся і зайшліся ад плачу.

Але прынцэса Алісія не разгубілася і ўгаварыла малых змоўкнучь: так будзе лепш для хворай каралевы. Пакуль яна прамывала параненую руку прынца свежай халоднай вадой, за ёю пільна сачыла семнаццаць пар вачэй. На шчасце, кавалачкаў шкла ў рану не трапіла.

Потым прынцэса Алісія сказала двум маленькім, але ўжо ніштаватым прынцам з тоўстымі ножкамі:

— А цяпер прынясіце мне мяшок з акраў-

камі. Акравак да акраўка — і будзе нашаму браціку чым перавязаць ручку.

Хлопчыкі ледзь прыцягнулі мяшок. Алісія прымасцілася на падлозе, узяла вялікія ножны, іголку з ніткай і доўга рэзала і сшывала, пакуль не атрымалася цудоўная павязка для юнага прынца. І толькі калі Алісія перавязала яму руку, яна ўбачыла бацьку, які стаяў ля дзвярэй і глядзеў на яе.

— Алісія, што ты тут робіш? — спытаў ён.

— Рэжу і шую, пару і зноў шую, тата.

— А дзе чарадзейная костачка?

— У мяне ў кішэні.

— А я ўжо думаў, што ты згубіла яе.

— Што вы, тата, не!

— Ці, можа, ты забылася пра яе?

— Не, не, ну як вы маглі такое падумаць!

І яна пабегла наверх да герцагіні і расказала ёй пра ўсё, што здарылася, а потым зноў пра сваю тайну. У адказ герцагіня страсянула льянянымі кудзеркамі і ўсміхнулася ружовымі вуснамі.

А яшчэ неяк аднойчы ўпаў пад камінную рашотку самы меншы прынец. З юнымі прынцамі і прынцэсамі гэткае здаралася не раз — траплялі яны і пад рашотку, і падалі з лесвіцы, а таму ўжо да такога прызвычаліся. Але немаўлятка яшчэ не мела гэткай звычайкі, і ў яго на лобіку вырас гузак, а пад вокам засвяціўся сіняк.

А здарылася гэта так: малое скацілася з каленяў прынцэсы Алісіі, калі тая сядзела на кухні ў вялікім зрэбным фартуху, з-пад якога яе амаль што не было відаць, і абіра-ла рэпу на суп. Гатаваць есці ёй давялося таму, што каралеўская кухарка ўцякла ад іх гэтай раніцай са сваім салдатам, зухаватым прыгожым хлопцам, але надта ўжо вялікім шалапутам, які любіў час ад часу зазірнуць у чарку. Галодныя юныя прынцы і прынцэсы, што заўсёды плакалі без дай прычыны, тут пачалі нема крычаць. Але прынцэса Алісія, хоць, дарэчы, і сама не ўтрымалася, каб не паплакаць, загадала ім змоўкнуць, каб каралеве, здароўе якой хутка пайшло на папраўку, не давялося падымацца з ложка і сунімаць іх.

— Ну, чаго вы плачаце, як бабры? Мне ж трэба аглядзець дзіця, мо яно сабе што-небудзь пашкодзіла!

Але, на шчасце, рукі-ногі ў малога засталіся цэлыя. Алісія прылажыла яму да вочка вільготную хусцінку, а да гузака — халодны нож, і праз нейкую хвіліну дзіця ўжо моцна спала ў яе на руках.

Тады Алісія сказала семнаццаці прынцам і прынцэсам:

— Я не магу спусціць яго з рук, бо ён зноў раскрычыцца. Так што гатаваць есці давядзецца вам самім.

Пачуўшы такую навіну, малыя аж заскакалі ад радасці і ўзяліся рабіць сабе кухарскія каўпакі са старых газет.

Потым Алісія дала аднаму соль, другому — ячныя крупы, трэцяму — пятрушку, чацвёртаму — рэпу, пятаму — буракі, шостаму — цыбулю, сёмаму — прыправы. Адным словам, усім нешта дасталося, і прынцы з прынцэсамі дружна ўзяліся за работу. А Алісія ў вялізным зрэбным фартуху сядзела пасярод кухні і трымала на руках самага меншага прынца.

Неўзабаве суп быў гатовы. Немаўлятка прачнулася і весела ўсміхнулася. Алісія перадала яго на рукі самай спакойнай прынцэсе, а астатніх паклікала з сабою, каб паказаць, як трэба разліваць суп (яна баялася, што самі малыя перакуляць чыгун і апарацца, бо з імі вечна здараліся якія-небудзь неспадзеўкі).

Калі ад супу ў талерках узнялася пара і па ўсёй хаце пайшоў смачны пах, дзеці ад захаплення запляскалі ў ладкі. Гледзячы на іх, запляскаў і самы меншы, а пасля скрывіўся, быццам у яго забалеў зуб, але зрабіў гэта так пацешна, што ўсе прынцы і прынцэсы ледзь бакі не панадрывалі ад смеху.

— Пасмяяліся, а цяпер за стол, — загадала Алісія. — А пасля абеду зробім для дзіцяці калыску і паставім яе ў кутку на пад-

лозе. Няхай сядзіць сабе і глядзіць, як будуць танцаваць васемнаццаць кухарчукоў.

Прапанова Алісіі спадабалася юным прынцам і прынцэсам. Яны хуценька пад'елі, прыбралі са стала, памылі талеркі, стол адцягнулі ў кут і ў сваіх кухарскіх каўпаках, а прынцэса Алісія ў вялізным зрэбным фартуху былой кухаркі распачалі танец васемнаццаці кухарчукоў перад калыскай. Малы зусім забыўся пра гузак на лобіку і сіняк пад вочкам і толькі сядзеў у калысцы і ад радасці гугукаў.

Тут прынцэса Алісія зноў убачыла каля дзвярэй бацьку — караля Уоткінса I, які стаяў і глядзеў на малых.

— Што ты тут рабіла, Алісія? — спытаўся ён у дачкі.

— Шыла і варыла есці.

— А што яшчэ?

— Забаўляла дзяцей.

— А дзе ж чарадзейная рыбная костачка?

— У мяне ў кішэні.

— А я ўжо думаў, што ты згубіла яе.

— Што вы, тата, не!

— Ці, можа, забылася пра яе?

— Не, не, ну як вы маглі такое падумаць!

І тады кароль сеў за стол, абхапіў рукамі галаву і ўздыхнуў так цяжка, што ўсе прынцы і прынцэсы, акрамя немаўляткі, ціхень-

ка выйшлі з кухні і пакінулі бацьку з прынцэсай Алісіяй.

— Што з вамі, тата? — спытала Алісія.

— Дзіця маё, я зусім збяднеў.

— І ў вас ані няма грошай?

— Ані, дзіця маё.

— І няма як дастаць?

— Няма, дачушка, — уздыхнуў кароль. — Як толькі не спрабаваў, але нічога не атрымалася.

Пачуўшы апошнія словы караля, прынцэса Алісія апусціла руку ў кішэнь і намацала чарадзейную костачку.

— Тата, — сказала яна, — калі вы зрабілі ўсё, што маглі, але нічога з гэтага не атрымалася, тады вы павінны былі яшчэ пастарацца крышачку, каб атрымалася?

— Так, Алісія.

— Але калі і тады нічагусенькі не атрымалася, дык мне здаецца, самы час папрасіць дапамогі ў іншых.

Прынцэса Алісія парашыла нарэшце выкарыстаць чарадзейную рыбную костачку, пра якую яна так часта шаптала сваёй прыгожай сяброўцы — герцагіні.

І Алісія дастала з кішэні костачку, якую нацерла так, што тая пералівалася, як перламутр, дакранулася да яе вуснамі і прашаптала жаданне, каб бацьку хутчэй далі грошы. Жаданне яе тут жа здзейснілася, і

залатыя манеты, пазвоньваючы і падскокваючы, пасыпаліся з коміна і ўсыпалі ўсю падлогу.

Але гэта быў толькі пачатак — так, так, толькі самы пачатак. Не паспелі кароль і Алісія апамятацца, як у карэце, запрэжанай чацвёркай паўлінаў, у пакой заехала добрая фея Грандмарына. У парчовай камізэльцы, у трохвугольцы з паднятымі палямі і букецікам духмяных кветак, што прыкрывала напудраныя кудзеркі, у ружовых шаўковых панчохах, трымаючы ў руцэ трысцінку, аздобленую брыльянтамі, на запятках стаяў пасыльны містэра Піклса. Хлопчыка так перайначылі чары добрай феі, што яго было не пазнаць. Ён саскочыў з запятак, зняў капялюш, ветліва пакланіўся добрай феі і памог ёй выйсці. І тая паўстала перад Алісіяй і каралём у сваім шыкоўным адзенні з пералівістага шоўку, ад якой прыемна пахла сушанай лавандай.

— Алісія, дарагая, ну як ты тут маешся? — звярнулася яна да дзяўчынкi.— Спадзяюся, ты здаровая? Пацалуй жа мяне.

Прынцэса Алісія абняла яе і пацалавала.

Тады фея павярнулася да караля і даволі рэзка спытала ў яго:

— Ну, а як вы?

— Дзякуй, нічога, — адказаў той.

— Спадзяюся, ця пер выразумеете, чаму мая хросніца да гэтага часу не звярталася да чарадзейнай костачкі?

У адказ кароль толькі нясмела кіўнуў галавой.

— Значыць, тады вы не разумелі?

Кароль зноў кіўнуў нясмела.

— Астатняе вам усё зразумела? — спытала старая лэдзі.

— Так, — адказаў кароль і пакорліва схіліў галаву.

— А калі так, дык жывіце шчасліва да самага скону! — урачыста абвясціла фея і ўзмахнула веерам.

Тут у дзвярах з'явілася каралева, ды ў такім адзенні, што вачэй не адвесці. За ёй увайшлі семнаццаць юных прынцаў і прынцэс у новых прыгожых адзежынках.

Грандмарына дакранулася веерам да прынцэсы Алісіі. Вялізны зрэбны фартух некуды знік, і ўсе ўбачылі на дзяўчынцы вясельны ўбор дзівоснай прыгажосці. На галоўцы ў яе быў вянок з флёрдаранжу, а тварык хаваўся за парчовым вэлюмам.

На вачах усёй сям'і кухонная шафа ператварылася ў люстраны гардэроб з чырвонага дрэва, аздоблены золатам. Ён быў паўнютокі сукенак. Яны належалі Алісіі і былі як на яе пашытыя.

Потым на сярэдзіну кухні выбег самы

меншы прынц. І хоць на лобіку ў яго быў гук і сіняк усё яшчэ свяціўся пад вочкам, малы быў вясёлы і здаровы.

Пасля гэтага фея папрасіла, каб яе пазнаёмілі з герцагіняй. Калі тую прынеслі ў пакой, новыя знаёмыя павіталіся, пажадалі адна адной здароўя, потым аб нечым трохі пашапталіся, і фея гучна сказала:

— Я ведала, што яна вам пра ўсё раскажа.— Затым павярнулася да караля і каралевы і дадала: — А цяпер мы паедзем па прынца Хтосьці Ягамосьці. Вы зробіце нам вялікую прыемнасць, калі прыйдзеце ў царкву роўна праз паўгадзіны.

І фея з прынцэсай Алісіяй селі ў карэту. Пасыльны містэра Піклса падаў руку герцагіні, якая села насупраць Грандмарыны і Алісіі, падняў падножку, скочыў на запятакі, і экіпаж, запрэжаны паўлінамі, памчаўся наперад, толькі мільгнулі ў паветры рознакаляровыя птушыныя хвасты.

Прынц Хтосьці Ягамосьці сядзеў у хаце адзін-адзінюткі, смактаў ледзянцы і чакаў, калі яму споўніцца дзевяноста гадоў. Убачыўшы карэту з паўлінамі, якая спынілася каля яго акон, ён адразу зразумеў, што вось-вось павінна здарыцца нешта незвычайнае.

— Прынц, я прывезла вам вашу нявесту,— урачыста абвясціла Грандмарына.

У той жа момант твар прынца прасвятлеў, яго плісавыя брыджы і камізэлька зрабіліся аксамітнымі, валасы кудзеркамі рассыпаліся па плячах, і ні адсюль ні адтуль на галаву, нібы птушка, зляцеў капялюш з пяром. Фея запрасіла прынца сесці ў карэту і пазнаёміла яго з герцагіняй, якую дагэтуль ён бачыў толькі здалёк.

У царкве маладых чакалі сваякі і сябры прынца, кароль, каралева і семнаццаць юных прынцаў і прынцэс, і нават немаўлятка, а таксама цэлы натоўп суседзяў. Вячанне было такое прыгожае, што ні ў казцы сказаць, ні пяром апісаць. Шаферкай была герцагіня. Яна сядзела, з усіх бакоў абкладзеная падушкамі, і назірала за цырымоніяй.

Пасля вячання добрая фея наладзіла вяселле, на якім адно толькі птушынага малака не хапала. Святочны каравай быў не абхапіць: аж сорок два ярды¹. Яго прыгожа аздаблялі белыя атласныя стужкі, матавае срэбра і белыя лілеі.

Пасля таго як Грандмарына падняла тост за здароўе маладых, прынец падзякаваў ёй у адказ і ўсе госці пракрычалі «гіп-гіп-ура!», яна абвясціла каралю з каралевай, што з гэтага часу ім будуць плаціць заробак восем

---

¹ Ярд — 91,44 сантыметра.

разоў у год, а ў высакосны — дык нават дзесяць. Потым фея павярнулася да прынца Хтосьці Ягамосьці і прынцэсы Алісіі і сказала:

— Мае вы даражэнькія! Будзе ў вас трыццаць пяць кучаравых дзяцей — семнаццаць сыноў і васемнаццаць дачок, усе здаровыя і прыгожыя. Яны ніколі не будуць хварэць на адзёр, а ад коклюшу пазбавяцца яшчэ да таго, як народзяцца.

Пачуўшы такія радасныя навіны, усе зноў закрычалі:

— Гіп-гіп! Ура!!!

Тады Грандмарына сказала:

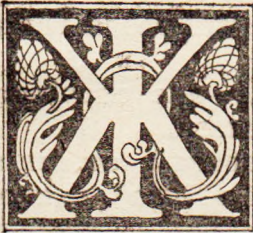
— А цяпер толькі застаецца развітацца з рыбнай костачкай.

Яна ўзяла костачку з рук прынцэсы Алісіі і кінула яе. Костачка трапіла проста ў горла маленькага, але страшэнна брыдкага і злоснага мопса-кусакі і задушыла яго.

Эндру Лэнг

ЯК ШАСЦЕРА
СЯБРОЎ ВАНДРАВАЛІ
ПА БЕЛЫМ СВЕЦЕ

ыў калісьці на свеце кем-лівы салдат. На вайне ён змагаўся смела і мужна, а як вайна скончылася, атрымаў салдат тры фартынгі¹ і пайшоў куды вочы глядзяць.

— Тры фартынгі ў кішэні, — сказаў салдат сам сабе, — гэта не грошы. Ды нічога. Вось толькі знайду надзейных сяброў, і сам Кароль аддасць мне ўсё сваё багацце.

Шпаркім крокам ён рушыў да лесу і сустрэў там чалавека, які ў яго на вачах выкарчаваў шэсць дрэў, быццам гэта

¹ Фартынг — дробная англійская манета.

былі зусім не дрэвы, а саломінкі. Былы салдат сказаў асілку:

— Будзь маім сябрам, і давай разам вандраваць па свеце!

— Добра,— згадзіўся той,— але спачатку я занясу гэтую вязку галля маці.

І ён адным дрэвам перавязаў астатнія пяць, ускінуў іх на плечы і пайшоў. А калі вярнуўся, новыя сябры падаліся разам вандраваць па свеце.

Неўзабаве напаткалі яны паляўнічага. Той стаяў на адным калене, прыціскаў да пляча стрэльбу і некуды цэліўся. Былы салдат спытаў у яго:

— Слухай, паляўнічы, куды ты цэлішся?

Паляўнічы адказаў:

— За дзве мілі адсюль, на галінцы дуба, сядзіць муха. Вось я і хачу выбіць ёй левае вока.

— Хадзем разам з намі. Утрох нам будзе лягчэй вандраваць па белым свеце.

Паляўнічы згадзіўся, і яны пакрочылі далей.

Праз некаторы час прыйшлі яны да сямі ветракоў, крылы якіх круціліся даволі хутка, хоць не было нават слабага ветрыку і дрэвы стаялі нерухома. Былы салдат здзіўся:

— Цікава, хто круціць гэтыя ветракі? Няма ж нават лёгкага ветрыку.

Сябры рушылі далей і праз дзве мілі ўбачылі чалавека. Той сядзеў на дрэве і, затуліўшы адну ноздру, дзьмуў у другую.

— Слухай, хлопча, куды ты дзьмеш? — пытаецца салдат.

Чалавек адказвае:

— За дзве мілі адсюль стаіць сем ветракоў. Вось я і дзьму на іх, каб яны круціліся.

— Хадзем разам з намі, — прапанаваў былы салдат, — учатырох нам будзе лягчэй вандраваць па белым свеце.

Чалавек-вечер злез з дрэва і пайшоў разам з новымі сябрамі. Неўзабаве яны ўбачылі чалавека на адной назе: другую ён адшпіліў і паклаў побач. Салдат пытаецца:

— Хто ты такі, чалавеча?

— Бягун, — адказвае незнаёмец. — А каб не бегчы занадта хутка, я адшпіліў адну нагу, бо з дзвюма бягу хутчэй, чым птушка ляціць.

— Хадзем разам з намі, — запрасіў яго салдат, — упяцёх нам будзе лягчэй вандраваць па белым свеце.

Бягун таксама далучыўся да сяброў. А праз некаторы час яны напаткалі чалавекка ў невялікім капелюшы, які быў ссунуты ў яго на адно вуха.

— Чаго ты ссунуў капялюш на адно ву-

ха? — выгукнуў былы салдат. — Ты ж падобны на вар'ята!

— Так трэба, — растлумачыў незнаёмы, — бо калі б я надзеў яго як мае быць, дык зямлю ахапіў бы такі мароз, што нават птушкі замерзлі б у небе і камянямі папада-лі ўніз.

— Хадзем разам з намі, — прапановаў яму салдат, — ушасцёх нам будзе лягчэй вандраваць па белым свеце.

У хуткім часе шасцёра сяброў падышлі да горада, дзе жыў Кароль. Яго Вялікасць абвясціў: хто асмеліцца бегчы на выперадкі з яго дачкой і пераможа, той ажэніцца з ёй, а калі прайграе — дык пакладзе галаву на плаху.

Даведаўся пра гэта былы салдат і паведаміў Каралю, што прымае ўмовы, але за яго пабяжыць яго сябар. Кароль папярэдзіў салдата:

— Глядзі, ты рызыкуеш дзвюма галовамі — і сваёй, і сябра!

Перад спаборніцтвам дамовіліся: той, хто першы прынясе ваду з крыніцы, што знаходзіцца далёка за горадам, той і будзе пераможца.

Былы салдат прышпіліў бегуну другую нагу і падбадзёрыў яго:

— Пакажы свой спрыт і кемлівасць! Глядзі, каб мы перамаглі!

Потым бегуну далі адзін гладыш, Прынцэсе — другі, і яны сарваліся з месца, ажно пяткі заблішчалі. Каралеўская дачка адбеглася зусім недалёка, а бягун ужо знік з вачэй. Здавалася, толькі вецер прасвістаў. Прыбег ён да крыніцы, напоўніў гладыш вадою і пабег назад у горад. Але на паўдарозе яму раптам страшэнна захацелася спаць. Бягун паставіў гладыш на зямлю, лёг побач і моцна заснуў. А каб не спаць надта доўга, пад галаву паклаў не сваю світку, а конскі чэрап, што валяўся непадалёку.

Праз некаторы час да крыніцы прыбегла Прынцэса — для звычайнага чалавека яна бегала вельмі хутка,— зачэрпнула поўны гладыш вады і заспяшалася назад. Убачыўшы, што яе сапернік спіць як пшаніцу прадаўшы, дзяўчына ўзрадавалася і падумала: «Ну, цяпер ён у маіх руках». Выліла з гладыша бегуна ваду і пабегла далей.

Не знасіць бы галавы ні салдату, ні яго сябру-бегуну, калі б, на іх шчасце, не стаяў на замкавай вежы паляўнічы і не ўбачыў усё гэта сваім пільным вокам.

«Ну, не,— падумаў ён сам сабе,— не перамога нас каралеўская дачка». І зарадзіўшы стрэльбу, пацэліў так трапна, што выбіў конскі чэрап у бегуна з-пад галавы, а бягун застаўся цэлы і здаровы. Стрэл разбудзіў яго, ён падхапіўся на ногі і ўбачыў, што гла-

дыш пусты, а Прынцэса ўжо далёка наперадзе. Але чалавек гэты не надта адчайваўся, а вярнуўся назад да крыніцы, зноў напоўніў гладыш вадою і прыбег у горад на дзесяць мінут раней за каралеўскую дачку.

— Гэта было мне што плюнуць, — растлумачыў ён усім, — я ж прышпіліў другую нагу і бег на абедзвюх.

Кароль страшэнна ўзлаваўся, калі даведаўся пра ўсё гэта. А яго дачка — і гаварыць не трэба: цяпер яна вымушана будзе пайсці замуж за нейкага простага былога салдата. І пачалі яны з Каралём меркаваць, як збавіць са свету салдата і яго сяброў.

— Я прыдумаў! — пасля доўгіх роздумаў усклікнуў Кароль. — Так што не хвалюйся, дачушка, яны па цябе не прыйдучь.

А сябрам паабяцаў:

— Ну, цяпер будзе вам ад мяне і чарка, і скварка. — І павёў іх у пакой з жалезнай падлогай, жалезнымі дзвярамі і жалезнымі кратамі на вокнах.

Пасярод пакоя стаяў вялікі стол. Чаго толькі на ім не было! Як кажуць, і варанае, і смажанае!

— Заходзьце і будзьце як дома, — запрасіў Кароль сяброў, і не паспелі яны ўвайсці, як ён зачыніў за імі дзверы на завалу.

Потым Кароль паклікаў кухара і загадаў яму раскласці вялікі агонь, пакуль дзверы

не распалаяцца дачырвана. Кухар так і зрабіў, і хутка, седзячы за сталом, сябры адчулі, што нешта надта горяча. Спачатку яны падумалі, што гэта ад добрай чаркі. Але калі гарачыня зрабілася невыносная і сябры захацелі выйсці з пакоя, яны ўбачылі, што дзверы і вокны наглуха зачынены, і здагадаліся, што гэта справа рук Караля. Ён хоча іх спапяліць!

— Але ж яму гэта не ўдасца, — запэўніў сваіх сяброў чалавек у капелюшы, ссунутым на адно вуха. — Я нашлю сюды такі мароз, што агонь адступіцца і пагасне.

Ён надзеў капялюш як трэба, і ў пакоі затрашчаў такі мароз, што аж ежа на талерках замерзла. Гарачыні як і не было.

Мінула некалькі гадзін. Кароль ужо не сумняваўся, што яго госці задыхнуліся ад спякоты. А каб упэўніцца, адчыніў дзверы і ўвайшоў у пакой.

А там... А там стаялі ўсе шасцёра — цэлыя і здаровыя. Яны падзякавалі Каралю, што той адчыніў іх, бо яны зусім акалелі і няблага было б пагрэцца.

Тады Кароль пайшоў да кухара і пачаў бэсціць яго апошнімі словамі за тое, што не выканаў загад. Але кухар запырэчыў:

— Гэта не так, Ваша Вялікасць! Паглядзіце, як тут горяча.

Кароль і сапраўды ўбачыў пад жалезным

пакоем вялікае полымя і зразумеў, што ша-
сцёрку яму не так лёгка адолець. Ён зноў
пачаў ламаць галаву, як пазбавіцца ад ня-
прошаных гасцей. Думаў ён, думаў і нарэш-
це паклікаў да сябе салдата.

— Адмоўся ад мае дачкі, і я дам табе зо-
лата, колькі твая душа пажадае,— прапа-
наваў яму Кароль.

— Добра, Ваша Вялікасць,— згадзіўся
салдат.— Дайце мне столькі золата, колькі
змога падняць мой сябар, і я адмоўлюся ад
Прынцэсы.

Узрадаваўся Кароль, а салдат і кажа:

— Я прыйду па золата роўна праз два
тыдні.

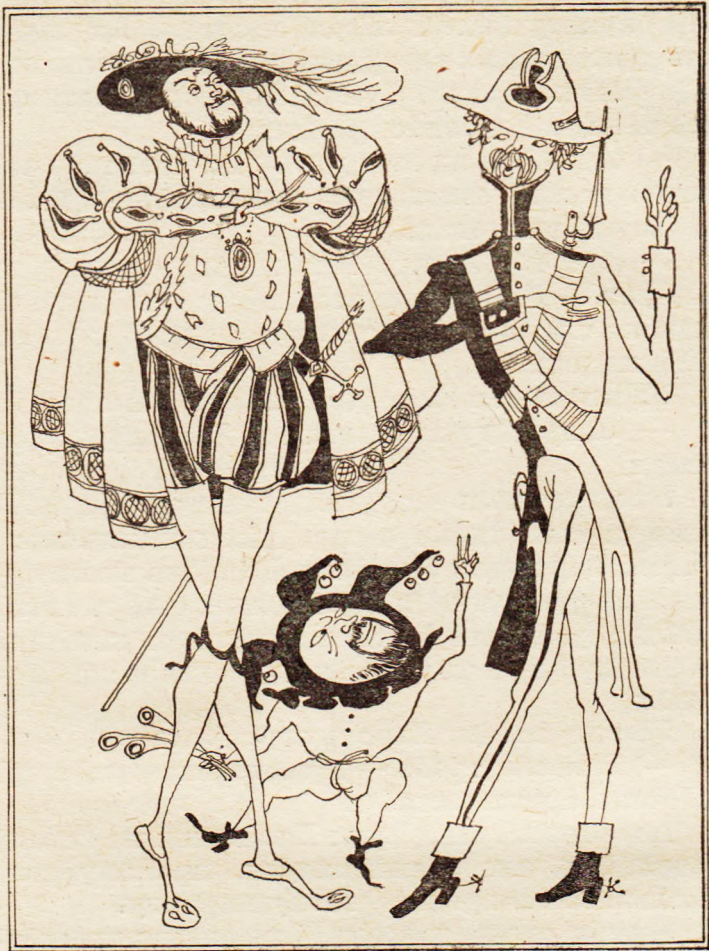
Не марнуючы часу, салдат наняў усіх шаў-
цоў каралеўства і загадаў ім пашыць мех.
Чатырнаццаць дзён і начэй шаўцы не выпу-
скалі з рук іголки, а калі мяшок быў гатовы,
салдат узяў яго і даў асілку, які калісьці
карчаваў дрэвы, і яны разам пайшлі да Ка-
раля.

Убачыўшы іх, Кароль здзівіўся:

— Гэта ж трэба — прывалачы такі мех!
Не мех, а мяшышча!

Але Яго Каралеўская Вялікасць не толькі
здзівіўся, але і спалохаўся, прыкінуўшы,
колькі золата ўлезе ў гэткую прорву.

Аднак слова дадзена, і шаснаццаць асіл-
каў з каралеўскай раці прынеслі па яго за-

гаду дзве з паловай сотні фунтаў золата. Сябар салдата падняў гэтае золата адной рукой, кінуў у мех і спытаў:

— Чаму вы гэтак мала прынеслі? Яно ж ледзь дно закрыла!

Кароль зноў паслаў сваіх людзей па золата, потым яшчэ і яшчэ. Асілак пакідаў і гэтае золата ў мех, але напоўніў яго толькі напалову.

— Нясіце яшчэ,— загадаў ён,— такой дробяззю мяшок не напоўніш.

Тады падагналі яму сем тысяч вазоў — усё астатняе золата каралеўства. Асілак і яго закінуў у мех і сказаў:

— Ну, а цяпер давайце ўсё, што ёсць, абы мяшок быў поўны.

Ён пачаў кідаць у мех авечкі і рознае іншае дабро. Але калі і пасля гэтага мех застаўся няпоўны, асілак махнуў рукой:

— Яшчэ і лепш, няпоўны мех лягчэй завязаць.

З гэтымі словамі ён завязаў мех, узваліў яго на плечы і рушыў да сяброў.

Убачыўшы, як адзін чалавек панёс усё багацце каралеўства, Яго Вялікасць вельмі ўзлаваўся і загадаў сваёй конніцы дагнаць шасцярых сяброў і арыштаваць асілка.

Неўзабаве коннікі Караля дагналі сяброў і крыкнулі ім:

— Вы арыштаваны! Вяртайце мех з золатам, бо інакш не знасіць вам галавы!

— Што вы сказалі? — перапытаў чалавек-вецер.— Мы арыштаваны? Але спачатку вы патанцуеце нам у паветры.

Ён затуліў адну ноздру, а другою дзьмухнуў на коннікаў так, што тыя ўзляцелі ў блакітнае неба над гарамі. Галоўны каралеўскі коннік пачаў прасіць літасці. Ён сказаў, што ён смелы воін і мае дзевяць раненняў, а таму не заслугоўвае такой знявагі. Чалавек-вецер злітаваўся над ім, вярнуў вайку на зямлю і сказаў:

— Ідзі да Караля і перадай, што калі ён яшчэ пашле за намі конніцу, я ўсю яе адпраўлю ў паветра.

Калі Галоўны каралеўскі коннік расказаў пра ўсё Каралю, той махнуў рукой:

— Хай сабе ідуць куды хочуць. Усё роўна мы з імі нічога не зробім: яны зачараваныя.

Сябры прывезлі скарб дадому, падзялілі яго паміж сабой і яшчэ доўга жылі на белым свеце і, як кажуць, елі, пілі і гора не ведалі.

Элеанора Фарджн

ЗАЛАТАЯ РЫБКА

алісьці даўным-даўно, калі ўсе рыбы былі марскімі жыхарамі, жыла ў сінім моры Залатая рыбка. Яна была шчаслівая і мела адзін клопат: толькі б не трапіць у рыбацкія сеткі. Непакоіла гэта і ўсіх яе сваякоў, бо іхні бацька, цар Нептун, строга-настрога загадаў ім пільнавацца. А ў тых часы рыбы заўсёды рабілі тое, што ім загадвалі.

Дзень пры дні Залатая рыбка гойсала ў блакітна-зялёнай вадзе. Часам апускалася на пясчанае дно і адпачывала побач з ракавінкамі, жамчужынамі і караламі каля вя-

лікіх скал, з якіх гронкамі блакітных кветак ківалі анемоны, побач з чырвонымі, зялёнымі і жоўтымі веерамі марскіх водарасцей. Яна падымалася з бездані і бачыла, як ганяюцца адзін за адным белыя грабяні хваляў, а самі хвалі, падобныя да вялізных шкляных гор, падымаюцца і з грукатам падаюць уніз. У такія хвіліны Залатой рыбцы здаралася бачыць высока-высока ў блакітнай вадзе над сабой нейкую вялікую Залатую рыбіну, такую ж залатую, як яна сама, але круглую, нібы медуза. Калі ж блакітная вада рабілася чорнай, яна бачыла Сярэбраную рыбіну, якіх ніколі не сустракала ў моры. Была гэта рыбіна таксама круглая. Праўда, часам здавалася, што яна плыве па чорнай вадзе неяк бокам, і тады Залатая рыбка бачыла толькі яе вострыя сярэбраныя плаўнікі.

Да вялікай Залатой рыбіны Залатая рыбка адчувала рэўнасць. А ў Сярэбраную яна адразу ж закахалася і прагнула даплыць да яе. Але кожны раз, калі яна хацела зрабіць гэта, з ёю здаралася нешта дзіўнае: яна не магла перавесці дыхання, сутаргава хапала паветра і апускалася ў марскую бездань, адкуль не было відаць Сярэбранай рыбіны. Тады яна пачынала думаць, што тая, можа, схавалася ў моры, і ў пошуках яе заплывала далёка-далёка. Але шчасце абмінала яе.

Аднойчы ноччу, плаваючы ў ціхай-ціхай вадзе, Залатая рыбка ўбачыла ў сябе над галавой нерухома цень нейкай агромністай рыбіны. Адзін вялікі доўгі плаўнік яе быў у вадзе, а ўсе астатнія — наверх. Залатая рыбка ведала ўсіх марскіх жыхароў, але такую рыбіну бачыла ўпершыню. Яна была большая за кіта і чорная, як сліна каракаціцы. Залатая рыбка агледзела рыбіну з усіх бакоў, дакранулася да яе сваім маленькім цікаўным носікам і нарэшце спытала:

— Хто ты такая, рыбіна?

Вялізны чорны цень засмяяўся ў адказ:

— Я зусім не рыба, я Параход.

— Дык што ты тут робіш, калі ты не рыба?

— Цяпер нічога, бо стаю на якары. А як падзьме вецер, дык паплыву падарожнічаць вакол свету.

— А што такое свет? — пацікавілася Залатая рыбка.

— Свет — гэта ўсё, што ты бачыш, і нават больш, — адказаў Параход.

— Значыць, я жыву на свеце? — спытала марская жыхарка.

— Ну, вядома, — адказаў Параход.

Залатая рыбка ад радасці аж падскочыла і крыкнула:

— Добрыя навіны! Добрыя навіны!

Марская свінка, якая якраз у гэты мо-

мант прापлывала міма, прыпынілася і пацікавілася:

— Чаго ты крычыш?

— Я жыву на свеце, я жыву на свеце! — усклікнула Залатая рыбка.

— Хто табе сказаў гэта?

— Рыба-Параход.

— Фу! Знайшла каго слухаць! — фыркнула свінка і паплыла далей.

Залатая рыбка засмуцілася і засумнявалася.

— Як свет можа быць большы за тое, што я магу бачыць? — спытала яна ў Парахода. — Калі я сапраўды жыву на свеце, дык я павінна бачыць яго ўвесь... А калі не, дык хіба я магу быць упэўнена, што жыву на свеце?

— Павер майму слову, — запэўніў яе Параход. — Такая малеча, як ты, ніколі не можа спадзявацца пабачыць больш, чым усяго нейкі кавалачак свету. На свеце ёсць заморскія краіны, поўныя цудаў, на якія табе не давядзецца зірнуць і адным вокам. Свет круглы, як апельсін, але і гэтага ты ніколі не ўбачыш.

Потым Параход расказаў яшчэ пра часткі свету, пра мужчын, жанчын і дзяцей, пра кветкі і дрэвы, пра птушак з блакітнымі, жоўтымі, зялёнымі «вочкамі» на хвастах, пра белых і чорных сланоў, пра храмы са

званамі. Залатая рыбка, пачуўшы ўсё гэта, валілася горкімі слязьмі, бо ўведала, што ніколі не пабачыць усяго свету, ніколі не зразумее, як гэта свет круглы, нібы апельсін. Яна горка плакала, бо ўведала, што ёй і краем вока не зірнуць на ўсе гэтыя цуды.

Параход убачыў рыбчыны слёзы, засмяяўся і пачаў супакойваць яе:

— Перастань, дурненькая, не бядуй! Нават калі б ты была Месяц ці, скажам, Сонца, і то б змагла ўбачыць толькі палову таго, пра што я раскажываю.

— А хто такі Месяц? — спытала Залатая рыбка.

— Ну хто ж яшчэ, як не гэтая вузкая сярэбраная палоска святла ў небе?

— Хіба гэта неба? А я думала, што яшчэ адно мора. Дык гэта Месяц? А я думала, што Сярэбраная рыбіна. А што такое Сонца?

— Сонца — гэта круглы залаты шар, што ўдзень кружыць па небе, — адказаў Параход. — Кажуць, яно кахае Месяц і дорыць яму сваё святло.

— А я падару Месяцу ўвесь свет! — усклікнула Залатая рыбка.

І яна сабрала ўсю сваю невялікую сілу і падскочыла ў паветра, але да Месяца не даскочыла і, задыхаючыся, упала назад у мора. Як маленькі залаты каменьчык, яна

апусцілася на самае дно і пралажала там ажно сем дзён і начэй. Рыбка выплакала ўсе вочы, бо не зразумела і паловы таго, пра што ёй казаў Параход. Але яе перапаўнялі палкія жаданні: яна прагнула заслужыць каханне Сярэбранага Месяца, быць мацнейшай за Сонца, бачыць увесь свет ушыркі і ўдоўжкі з усімі цудамі, што знаходзяцца на ім і па-за ім.

Аднойчы, калі цар Нептун, валадар марскіх глыбінь, гуляў па ружовым каралавым гаі, ён пачуў смех, які хутчэй быў падобны на пыхканне. Добра прыгледзеўшыся, ён убачыў між галін каралавых дрэў тоўстую Марскую свінку, якая рагатала, трымаючыся за гладкія бакі. Непадалёк ад яе ляжала Залатая рыбка і залівалася слязьмі.

Цар Нептун, як кожны добры бацька, заўсёды дзяліў са сваімі дзецьмі іх радасці і нягоды. Ён прыпыніўся і спытаў у свінкі:

— Што цябе так развесяліла?

— Хо-хо-хо! — пыхкала тая. — Мяне намяшыла сваім горам Залатая рыбка.

— А хіба ў яе гора?

— Ага, — адказала свінка, — вось ужо сем дзён і начэй яна плача — хо-хо! — бо не можа ажаніцца з Месяцам, перамагчы Сонца і завалодаць светам!

— А ты? — пацікавіўся цар Нептун. — Ты ніколі не плачаш ад гэтага?

— Яшчэ чаго не хапала! — запыхкала ў адказ свінка.— Ліць слёзы праз Сонца і Месяц, гэтых двух маленькіх шарыкаў недзе ўдалечыні? Ліць слёзы праз свет, якога ніхто не бачыў? Не, гэта не для мяне! Я плачу толькі тады, калі застаюся без абеду і калі мне пагражае небяспека. На ўсё астатняе мне напляваць!

— Што ж,— сказаў Нептун,— розныя жыхары ёсць у маіх морах.— І, нагнуўшыся, узяў у рукі Залатую рыбку і пяшчотна пагладзіў яе.

— Не трэба плакаць, дзіця маё,— супакой ў рыбку,— слязамі гору не паможаш. Скажы толькі, ты сапраўды хочаш ажаницца з Месяцам, перамагчы Сонца і пабачыць увесь свет?

— Хачу, Бацька, вельмі хачу! — усклікнула Залатая рыбка.

— Тады нічога не застаецца, як трапіць у рыбацкую сетку. Бачыш, яна плавае па вадзе? Толькі, можа, ты баішся?

— Калі гэта дасць мне ўсё, чаго я прагну, дык я нічога не пабаюся,— адказала Залатая рыбка.

— Тады твае жаданні здзейсняцца,— паабяцаў цар Нептун і выпусціў Залатую рыбку з рук.

Яна праслізнула ў яго між пальцаў і смела кінулася ў сетку, якая толькі і чакала,

каб хто-небудзь трапіў у яе. А цар Нептун злавіў яшчэ адну рыбку, пусціў яе ў тую самую сетку і, пагладжваючы зялёную бараду, пайшоў далей па сваіх уладаннях адведваць дзяцей — малых і вялікіх.

А што ж здарылася з Залатой рыбкай? Яна трапіла ў човен да Рыбака, калі той выцягнуў сетку. Разам з ёй у чоўне апынулася Сярэбраная рыбка, прыгожае стварэнне з круглым брушкам і шаўковымі плаўнікамі, якія нагадвалі краі воблачка ў месячным святле. «Якая цудоўная пара!» — падумаў сам сабе Рыбак і занёс улоў дадому на радасць маленькай дачцэ. А каб радасць яе была яшчэ большая, купіў шклянны шар, насыпаў на дно пяску, кінуў туды ракавінкі і дробныя каменьчыкі. Не забыўся Рыбак і пра каралавую галінку і марскія водарасці. Потым наліў у шар вады, пусціў туды рыбак і паставіў шар на стол каля акна.

Залатая рыбка агледзелася па баках, падплыла да Сярэбранай рыбкі і ўсклікнула ў захапленні:

— О, Месяц! Ты спусціўся да мяне з неба! Паглядзі, які свет вакол нас!

Сказаўшы гэта, яна пагледзела ў адзін бок і ўбачыла там кветкі і дрэвы, што раслі ў садзе. З другога боку, з каміна, на яе пазіралі чорныя і белыя сланы, якіх Рыбак

прывёз з заморскіх краін. У трэцім баку Залатая рыбка ўбачыла на сцяне веер з павінага хваста, аздоблены жоўтымі, блакітнымі і зялёнымі «вочкамі». І нарэшце з чацвёртага боку, на сцяне, яна разгледзела маленькі храм са званамі. Калі ж Залатая рыбка зірнула ўніз, то ўбачыла свой родны свет каралаў, пяску і ракавінак. А зверху ёй усміхаліся мужчына, кабета і дзіця.

І тады Залатая рыбка падскочыла ад шчасця і крыкнула:

— О, Месяц! Я дужэйшая за Сонца, бо падарыла табе ўвесь свет з усімі яго цудамі!

А цар Нептун, які чуў гэта, усміхнуўся ў бараду і сказаў сам сабе: «Эх, стары, сорам тваёй сівой галаве! Як гэта ты мог дапусціць, каб гэтка малеча блукала ў такім бязмежным акіяне. Ёй даўно быў патрэбны куды меншы свет».

І з таго часу светам Залатой рыбкі назаўсёды зрабіўся шкляны шар.

Дональд Бісет

ЧАРАДЗЕЙНАЕ
ДРЭВА

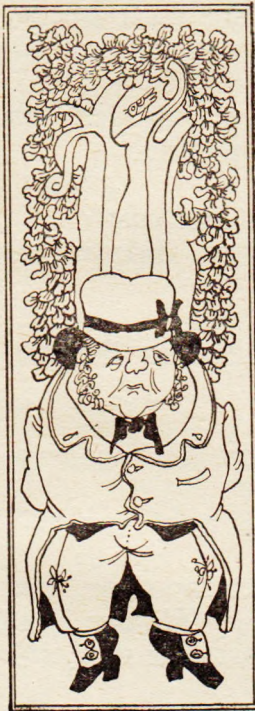
далёкім кутку саду расло дрэва. Яго ярка асвятлялі сонечныя промні, вецер мякка лашчыў галіны, а лісце ціха шапацела:

— Жаданне, жаданне, жаданне...

Гэта было чарадзейнае дрэва. Хто б ні прыходзіў пад яго крону і чаго б ні пажадаў, жаданні тыя заўсёды збываліся.

У хаце, што стаяла паблізу дрэва, жыў стары таўстун. Звалі яго Вільям Кадаган Сміт. Ён гандляваў мылам у вясковай краме і вельмі не любіў дзяцей.

Аднойчы стары таўстун прыйшоў да дрэва і сказаў:

— Жадаю, каб усе хлопчыкі і дзяўчынкі, якія жывуць побач са мной, апынуліся на Месяцы!

Не паспеў ён гэта вымавіць, як усе дзеці, яго суседзі і суседкі, апынуліся на Месяцы. Там было вельмі холадна і самотна, і самыя малыя расплакаліся. Але іх маці былі надта далёка, і ніхто іх не пачуў.

Як толькі ў вёсцы не стала дзяцей, усе птушкі, што сядзелі на чарадзейным дрэве, перасталі спяваць. Дрозд паглядзеў на містэра Сміта і сказаў:

— Жадаю, каб усе дзеці вярнуліся на Зямлю! Так і няйначай, містэр Сміт!

Містэр Сміт запырэчыў:

— Жадаю, каб яны былі на Месяцы!

І не паспелі дзеці трапіць на Зямлю, як зноў апынуліся на Месяцы.

Але птушка стаяла на сваім:

— Жадаю, каб яны вярнуліся на Зямлю!

Містэр Сміт тупнуў нагой:

— Жадаю, каб...

Але ён не паспеў дагаварыць, бо дрозд хуценька прашчабятаў:

— Жадаю, каб містэр Сміт зрабіўся добрым чалавекам!

І містэр Сміт, той самы містэр Сміт, які толькі што збіраўся сказаць: «Жадаю, каб усе дзеці былі на Месяцы», раптам пачухаў патыліцу і прамовіў:

— Жадаю, каб усе дзеці прыйшлі сёння да мяне ў госці. Мы будзем разам есці пірагі, апельсінавае варэнне і запіваць ліманадам. Я пакіну гандляваць мылам, а замест гэтага буду прадаваць адны толькі цукеркі і нікому не дазволю называць сябе Вільямам Кадаганам Смітам. З гэтай хвіліны я проста Біл Сміт. Ура! Ура! Ура!!!

Сказаўшы гэта, ён падскочыў і тры разы прайшоўся на руках. І зноў заспявалі птушкі на чарадзейным дрэве.

Свяціла сонейка, вецер мякка лашчыў галіны, і лістота шапацела:

— Жаданне, жаданне, жаданне!

Кэтлін Фойл

ФІЛІМ-ВАЛЫНШЧЫК

алі сляпы музыкант Філім іграў на сваёй валынцы, усё навокал замірала, як зачараванае. Серабрыстыя гукі яго вясёлых песень ліліся над лясамі і ўзгоркамі, і не было той птушкі, якая б не адгукнулася Філімавай валынцы. То раптам пачуюцца здалёк галасы дзікага голуба і пеначкі, то зазвініць у небе жаваранак і яго падтрымае каралёк, то пяшчотна падхопіць Філімавы песні дрозд з усімі сваімі сваякамі.

— Спявайце разам са мною, спявайце разам са мною, — упрошвае валын-

ка, і з лясных гушчароў ляцяць гукі песень маленькіх музыкантаў.

— Ляціце, ляціце да мяне, — у захапленні выводзіць Філім, а потым стаіць і прыслухоўваецца да ледзь чутнага шапацення шаўковых птушыных крыльцаў.

І птушкі слухаюцца, распасціраюць для Філіма прыгожыя крыльцы і з песнямі ўзвіваюцца ў паветра.

Але іх прыгажосцю не мог палюбавацца Філім, бо з першых дзён жыцця яго ахутвала цемра. Таму ўся яго радасць была музыка, якую ён чуў і разумеў сэрцам.

Філім ведаў галасы гонкіх ялін і глухое шапаценне траў, зменлівыя песні ветру і хваляў. Рачны плёскат баяў яму казкі, а нерухомае вада возера ўпарта хавала тайну. На поўныя грудзі ён дыхаў пяшчотным водарам кветак, прагна ўслухоўваўся ў перазвон званочкаў, якія раслі ў зарасніках верасу, і ў заклапочанае гудзенне пчол. У яго песнях чуўся дзіцячы смех і шорганне ног танцораў. Бывала, што і горка заплача Філімава валынка, здаецца, нібы слязамі заліваецца. Але гэта здаралася вельмі рэдка. Часцей за ўсё песні сляпога музыканта іскрыліся радасцю, бо меў Філім добрае сэрца і шмат сяброў, і ва ўсім Ольстэры¹ не бы-

¹ Правінцыя на поўначы Ірландыі. У старажытныя часы — каралеўства.

ло нікога, хто б мог гэтак жа хораша зайграць на вяселлі ці на якім другім свяце.

Яго добрыя сябры заўсёды былі гатовы прыйсці яму на дапамогу, але Філім любіў блукаць адзін — па духмяных вясенніх дарогах, па зарослых верасам сцежках, па ўзараных палетках.

Не было ва ўсім наваколлі такой хаты, якая б гасцінна ні расчыняла перад ім свае дзверы. Яго з радасцю сустракалі ў карчме і ў хлебасольнай хаціне бедняка. Седзячы ля ачага, Філім стараўся ўвабраць у сябе ўсе гукі, што акружалі яго: стук цэбраў і плёскат смятаны ў бойцы, варкатанне чайніка і павольнае пастукванне ножак калыскі па земляной падлозе. І раптам сярод шуму верацяна чуўся жаночы голас:

— Чаму ты сядзіш і маўчыш, чалавеча? Якая журба агарнула тваё сэрца?

— Дзякуй, гаспадынька, за клопат, але ніякай журбы ў мяне няма. Шкадую, што не магу ўбачыць дабрату ў тваім позірку.

— І даўно твае вочы ахутала цемра?

— Даўно, дарагая гаспадынька, з першага дня майго жыцця. Але са мной заўсёды музыка і мары!

Маленькія дзіцячыя ручкі падавалі Філіму палявыя кветкі, каб ён мог хоць дакрануцца да іх і адчуць хараство шаўковай травы і пухнатай дуброўкі, атласных марга-

рытак і гнуткіх казьяльцоў. Калі ён нагінаўся, яго шыю абвівалі мяккія ручкі, а да шчакі прыціскалася пухлая шчочка дзіцяці.

— Дзядзечка, чаму ты не бачыш нас? У цябе ж адплюшчаны вочы. А ці ведаеш ты, што палі зялёныя, а кветкі белыя і жоўтыя? Няўжо і светлым днём у тваіх вачах цёмная ноч? — пыталіся ў яго дзеці.

Каб не азмрочваць дзіцячай радасці, ён хуценька адказваў:

— Навошта мне бачыць вас, мае маленькія сябры, калі вы заўсёды ў маім сэрцы! Я адчуваю дотык вашых пальчыкаў і пазнаю вашу лёгкую хаду, чую вашы галасы, якія звяняць, нібы званочки. Вось як. А цяпер завядзіце мяне да гнязда драздоў, і я сыграю вам песню дразда, якую ён спявае, калі драздзіха выседжвае птушанят.

Але вось калі Філіму мінула гадоў сорак, а можа, і больш, з ім здарыўся цуд.

Ён вяртаўся цераз горы з вяселля ў Даўне¹. Дарога была далёкая, і Філім моцна стаміўся. Ён прысеў адпачыць крыху на імшыстым валуне. Вялікі круглы месяц вісеў нізка над зямлёй, і хоць Філім не мог бачыць белага зьянення ночы, ён востра адчуваў яснасць паветра і цішыню вакол сябе. Валынка спачывала ў яго на каленях. Было так

---

¹ Графства ў паўночна-ўсходняй Ірландыі.

ціха, што нават ветрык перастаў спяваць Філіму. І раптам пачуліся ледзь чутныя гукі незнаёмай песні. Песня гэта была пяшчотная, але часам гучала рэзка і нязладжана, быццам музыканты не ўмелі іграць. Спачатку яна гучала так далёка, што Філім падумаў, ці не здалося яму ўсё гэта. Але прыслухаўся і пачуў музыку бліжэй, і яму здалося, што ён чуе нават шоргат ножак танцораў — далікатных чароўных ножак, якія падскоквалі і лёгка, нібы пёркі, апускаліся на зямлю. І раптам загаварыў ціхі голас, ды так блізка, што Філім уздрыгнуў. Ён працягнуў руку, але нікога побач не было.

— Філім, — сказаў хтосьці ціхім голасам, — ты сапраўдны чарадзея музыкі. Зрабі ласку, пайграй нам на сваёй валынцы, а мы патанцуем.

Здаецца, і не тое б зрабіў Філім за гэтыя словы, якія кранулі яго сэрца.

— Добра, пайграю, — згадзіўся сляпы музыкант. — Але хто вы такія, што ведаеце маё імя і маё ўмельства? Калі феі, дык чаму ваша чарадзейная музыка такая рэзкая і нязладжаная?

— Мілы чалавек, — тужліва адказаў голас, — нашы музыканты вучыліся на балоце, і таму ў іх песнях толькі плач кнігаўкі ды самотнае завыванне ветру. Але нам не хочацца засмучаць гэтых небарак-музыкан-

таў,— яны ж упэўнены, што калі іграюць, дык робяць нам вялікую ласку. Вось таму нашы ножкі, якія прывыклі танцаваць лёгка і зграбна, і вымушаны слухацца такіх маркотных мелодый.

Філім усміхнуўся сваёй мяккай усмешкай, узяў валынку, і палілася музыка — вясёлая і поўная святла, як летні дзень. Феі закружыліся вакол валыншчыка, і калі танец канчаўся, танцоркі пляскалі ў далоні.

Філім іграў і старадаўнія песні, і новыя, якія нараджаліся з гукаў гэтай ціхай чароўнай ночы і радасці летняй пары. Здавалася, ахоплены вялікай радасцю, валыншчык не ведае ні знямогі, ні стомы. Ён іграў, і шчасцем нападзіліся яго грудзі, а феі весела кружыліся на зялёнай траве.

Філім чуў, як дзікія звяры, ледзь чутна ступаючы, спускаліся з узгоркаў, каб паслухаць валынку, як маленькі горны ручай, пазвоньваючы па каменьчыках, збягаў у даліну і імчаўся далей, да мора.

Філім іграў і іграў, і толькі світальная прахалода спыніла яго. Ён зразумеў, што застаўся адзін. І раптам рукі яго выпусцілі валынку, і глыбокі сон агарнуў яго.

Ён спаў доўга, а калі прачнуўся, сонца ўжо стаяла высока. Навокал разліваўся салодкі водар кветак. Перад яго вачамі плылі,

мільгалі нейкія невыразныя абрысы. Яшчэ не разумеючы, што з ім сталася, Філім закрычаў ад страху. Адчуўшы пад рукой валынку, ён з палёгкай уздыхнуў і павярнуў галаву. І тут яму кінуўся ў вочы асляпляльны бляск яе сярэбраных кнопак.

Філім падняўся з зямлі, выцер з ілба кропелькі поту, спатыкаючыся, спусціўся з узгорка і застыў на месцы. О цуд! З вачэй яго ўпала заслона, ён бачыць!

І тут упершыню ў жыцці Філім убачыў чалавечы твар, твар маленькага падпaska, які гнаў у горы чараду авечак і нешта на-свістваў сабе пад нос.

— Мілы хлопчык, — дрыжачым голасам паклікаў яго валыншчык, — скажы мне, калі ласка: я на зямлі ці, можа, ужо ў раі і не ведаю, што памёр? — І ён заслانیў вочы ад сонечнага ззяння.

Хлопчык спыніўся, шырока расставіў ногі, усміхнуўся ўсім сваім круглым вясёлым тварам і сказаў:

— Дзе ж вы можаце быць, як не чэрвеньскай раніцай у гарах над Карлінгфордам¹? А да раю адсюль, як да вяршыні самай высокай гары, і нават яшчэ далей. Так што кіньце жартаваць, добры чалавек, няма мне калі тут з вамі байкі баяць. Бачыце, мяне чакаюць авечкі.

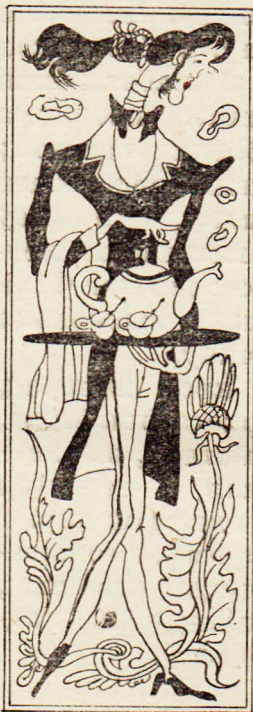
¹ Заліў у Ірландскім моры.

І, насвітваючы нешта, ён пайшоў сваёй дарогай. А Філім, як зачараваны, застаўся стаяць на месцы, не маючы сілы адарваць позірк ад таго, што было навокал.

Там, унізе, ён убачыў блакітную стужку заліва, парослыя густым хвойнікам стромыя схілы гор, зялёныя нівы жыта, ячменю, ружовай канюшыны і ажно белыя ад квецені градкі фасолі. Золата шыпшыніку, нібы языкі полымя, ахапіла лагчыны. Па зямлі павольна плылі цені аблокаў. Усё навокал жыло ў няспынным руху. У небе луналі птушкі; пабліскваючы спінкамі, невядома куды паўзлі заклапочана божыя кароўкі; ляталі, трапечучы далікатнымі прыгожымі крыльцамі, матылькі; у пылку, што вісеў над зараснікамі бружмелю і шыпшыны, кружыліся дзікія пчолы. А ля самых ног Філіма расцілаўся стракаты дыван, вытканы з горных маргарытак і званочкаў.

Філім асцярожна ступіў крок наперад, каб не памяць ніводнага яркага пялёстка, потым зноў спыніўся і доўга стаяў, з захапленнем аглядаючыся навокал, і цешыўся асаладай, якую прынёс яму здабыты дар.

— Сапраўды, я ніколі не думаў, што навакольны свет — гэта краіна цудаў для тых, хто бачыць усё гэта! — усклікнуў ён, падняўшы твар да блакітных нябёсаў.

Памела Трэверс

МЭРЫ ПОПШНС

Раздзел першы
УСХОДНІ ВЕЦЕР

алі вы захочаце знайсці
Вішнёвы завулак, адзі-
нае, што вам трэба зра-
біць — гэта спытацца ў
палісмена на скрыжаван-
ні. Ён крышку ссуне на-
бакір свой шлем, у задум-
ненні пачухае патыліцу,
а потым пакажа вяліз-
ным пальцам у белай
пальчатцы і скажа:

— Спачатку направа,
пасля налева, потым зноў
направа — і вы прыйшлі.
Усяго добрага.

І, вядома, калі вы бу-
дзеце ісці дакладна так,
як ён сказаў, дык аба-
вязкова апынецеся якраз
у цэнтры Вішнёвага за-
вулка, куды збягаюць з

аднаго боку дамы, з другога — парк, а пасярэдзіне бягуць уніз, быццам прытанцоўваюць, вішні.

Калі вы шукаеце дом нумар семнаццаць, а хутчэй за ўсё так яно і ёсць, бо ўвесь гэты расказ менавіта пра гэты самы дом, дык вы яго вельмі хутка знойдзеце. Скажам адразу, што гэта самы маленькі дом у завулку. І апрача таго, адзіны даволі-такі старэнкі дом, які даўно трэба было б добра адрамантаваць і нанова пафарбаваць. Ды містэр Бэнкс, гаспадар гэтага дома, сказаў місіс Бэнкс, сваёй жонцы, што няхай яна выбірае: мець або прыгожы, чысты, утульны дом, або чацвярых дзяцей. Але ні тое і другое адразу, бо гэта яму не па кішэні.

І пасля таго як місіс Бэнкс падумала на конт гэтага, яна вырашыла, што няхай лепш у яе будуць Джэйн, самая старэйшая, Майкл, крышку малодшы, і Джон і Барбара, якія былі блізняты і з'явіліся на свет пазней за ўсіх. Такім чынам, выбар быў зроблены, і вось так сям'я Бэнксаў пачала жыць у доме нумар семнаццаць разам з міс Брыл, якая гатавала ім снеданне, абед і вячэру, Элен, якая падавала на стол, і Робертсанам Эйем, які падстрыгаў траву на газонах, чысціў нажы і туфлі і, як заўсёды гаварыў містэр Бэнкс, «дарэмна траціў свой час і мае грошы».

І, вядома, была там яшчэ нянька Кэці, якая ўвогуле нічым і не заслужыла, каб трапіць у гэтую кніжку, паколькі к таму часу, пра які я расказваю, яна якраз пакінула дом нумар семнаццаць.

— Без майго дазволу і ні слова не сказаўшы. І што ж мне цяпер рабіць? — бедавала місіс Бэнкс.

— Дай аб'яву, дарагая,— параіў містэр Бэнкс, абуваючы туфлі.— А мне б хацелася, каб і Робертсан Эй пайшоў ад нас ні слова не сказаўшы, таму што ён зноў пачысціў толькі адзін туфель, а да другога нават не дакрануўся. Людзі падумаюць, што я аднабаковы чалавек.

— Гэта, канечне, важна,— сказала місіс Бэнкс,— але ты так і не параіў, што ж мне рабіць з нянькай Кэці...

— Не разумею, што ты можаш з ёю рабіць, калі яна знікла,— адказаў містэр Бэнкс.— Але на тваім месцы я, мусіць, паслаў бы каго-небудзь даць аб'яву ў «Ранішнюю газету», што Джэйн, Майклу і Джону з Барбарай (і, само сабой зразумела, іх маме) патрабуецца самая лепшая нянька, як мага хутчэй і чым за меншую плату. Пасля гэтага я чакаў бы і глядзеў, як нянькі стаяць у чарзе перад варотамі, і злаваўся б на іх, бо яны затрымліваюць вулічны рух і давядзецца даць на чай палісмену за тое, што мы на-

рабілі яму так многа клопатаў. Ну, а цяпер мне трэба ісці. Ого, холадна, як на Паўночным полюсе. Адкуль гэта дзьме вецер?

З гэтымі словамі містэр Бэнкс высунуў галаву ў акно і паглядзеў на дом адмірала Бума, што ўзвышаўся на рагу. Гэта быў самы багаты дом у завулку, і завулак ганарыўся ім, бо дом нагадваў сапраўдны карабель. У садзе быў флагшток, а на даху — пазалочаны флюгер у выглядзе падзорнай трубы.

— А-а! — сказаў містэр Бэнкс, хуценька адхінаючыся ад акна.— Адміральская труба паказвае: «Усходні вецер». Так я і думаў. Аж да касцей прабірае. Хоць ты два паліто апранай.

Ён безуважна пацалаваў жонку ў кончык носа, памахаў рукой дзецям і падаўся ў Сіці.

Ну, а Сіці — гэта было месца, куды містэр Бэнкс хадзіў кожны дзень, апрача нядзелі і, вядома, вялікіх святаў. Там ён сядзеў у вялікім крэсле за вялікім сталом і рабіў грошы. Ён працаваў цэлы дзень і выкрываў пені і шылінгі, паўкроны і трохпенсавікі. А пасля прыносіў іх дадому ў маленькім чорным чамаданчыку. Іншы раз бацька даваў некалькі манет Джэйн і Майклу, каб яны паклалі іх у свае скарбонкі, а калі не мог ім нічога даць, гаварыў: «Банк зачынены» — і тады яны ведалі, што ў гэты дзень ён зрабіў мала грошай.

Дык вось, містэр Бэнкс пайшоў са сваім чорным чамаданчыкам, а місіс Бэнкс цэлы дзень пісала ў гасцінай пісьмы ў газеты з просьбай як найхутчэй прыслаць да яе хоць якую-небудзь няньку, паколькі яна ёй вельмі патрэбна. А наўерсе, у дзіцячым пакоі, Джэйн і Майкл пазіралі ў акно і гадалі, хто да іх прыйдзе. Яны радаваліся, што нянька Кэці пакінула іхні дом, бо яна ім ніколі не падабалася. Яна была старая, тоўстая, і ад яе вечна пахла ячменным адварам. «Хто ні прыйдзе, усё роўна будзе хоць крыху лепш», — думалі яны.

Калі пачало змяркацца, прыйшлі міс Брыл і Элен, каб накарміць іх вячэрай і выкупаць блізнят. А пасля вячэры Джэйн і Майкл зноў сядзелі каля акна, чакалі бацьку і слухалі, як усходні вецер свішча ў голых вішнёвых галінах. Дрэвы разгойдваліся, і ў змроку здавалася, што яны пашалелі і танцуюць, не дакранаючыся карэннем да зямлі.

— Вунь ён! — раптам выгукнуў Майкл і паказаў на постаць чалавека, які гучна бразнуў веснічкамі.

Джэйн угледзелася ў згусцелую цемру.

— Гэта не тата, — сказала яна. — Гэта хтосьці іншы.

Чалавек сагнуўся ад ветру, зачыніў веснічкі на зашчапку, і тут яны ўбачылі, што гэта

жанчына. Адною рукою яна прытрымлівала капялюшык, а ў другой несла сумку. Пазіраючы на жанчыну, Джэйн і Майкл убачылі, як здарылася штосьці незвычайнае. Як толькі незнаёмая зачыніла веснічкі на зашчাপку і апынулася на двары, вецер, здавалася, падхапіў яе ў паветра і разам з сумкай кінуў да параднага ўвахода. Дзеці пачулі страшэнны грукат, і ўвесь дом задрыжаў, калі яна прызямлілася.

— Як цікава! Я ніколі раней не бачыў такога,— сказаў Майкл.

— Давай пойдзем паглядзім, хто гэта! — сказала Джэйн, узяла Майкла за руку і пацягнула яго ад акна праз дзіцячы пакой на лесвіцу. Адтуль ім заўсёды было добра відаць усё, што адбывалася ў зале.

На гэты раз яны ўбачылі, як з гасцінай выходзіла мама, а за ёю ішла госця. Джэйн і Майкл прыкмецілі, што ў незнаёмай бліскучыя чорныя валасы.

— Якраз як у драўлянай галандскай лялькі,— прашаптала Джэйн.

Яшчэ яны разгледзелі, што незнаёмая была хударлявая, з вялікімі ступнямі і рукамі і маленькімі, вельмі пранізлівымі блакітнымі вачамі.

— Вы пабачыце, яны вельмі мілыя дзеці,— гаварыла місіс Бэнкс.

Майкл штурхнуў Джэйн локцем у бок.

— І вы зусім не будзеце мець з імі клопатаў,— няўпэўнена дадала місіс Бэнкс, бо яна і сама не верыла ў тое, што гаворыць.

Дзеці пачулі, як госця чмыхнула, быццам і яна таксама не верыла.

— Ну, а цяпер наконт рэкамендацый...— зноў загаварыла місіс Бэнкс.

— Маё правіла — ніколі не браць рэкамендацый,— цвёрда сказала незнаёмая.

Місіс Бэнкс утаропілася на госцю:

— Але я думала, так заўсёды робіцца. Я хачу сказаць, наколькі я разумею, людзі заўсёды так рабілі...

— Па-мойму, гэта вельмі старамодна,— сурова прамовіла незнаёмая.— Вельмі старамодна. Зусім не па-сучаснаму.

А трэба сказаць, што калі і было на ўсім свеце што-небудзь, чаго б не хацелася місіс Бэнкс, дык гэта, каб пра яе падумалі, быццам яна старамодная. Яна проста не перажыла б гэтага. Таму яна хуценька сказала:

— Вось і цудоўна. Не будзем пра гэта і гаварыць. Я запытала толькі на той выпадак, калі б в а м... э-э... яны спатрэбіліся. Дзіцячы пакой на версе...

Місіс Бэнкс пайшла ўперад, не перастаючы гаварыць. І таму яна не магла бачыць, што рабілася ў яе за спінай. Але Джэйн і Майкл, назіраючы зверху, вельмі добра бачылі, што вырабляе госця.

Само сабой зразумела, яна рушыла за місіс Бэнкс наверх, але незвычайным спосабам. Са сваёй вялікай сумкай у руцэ яна села на парэнчу, грацыёзна слізганула ўгору і апынулася на пляцоўцы адначасова з місіс Бэнкс. Такого, наколькі ведалі Джэйн і Майкл, ім дагэтуль не даводзілася бачыць. Уніз — зусім іншая рэч. Уніз яны і самі не раз так саслізгвалі. Але ўгору — ніколі! Яны з цікаўнасцю пазіралі на дзіўную госцю.

— Ну, усё ў парадку, — з палёгкай уздыхнула мама.

— Ага. Да таго часу, пакуль мне будзе падабацца, — сказала незнаёмая і выцерла нос вялікай клятчастай чырвона-белай насоўкай.

— Дзеці, — сказала місіс Бэнкс, раптам убачыўшы іх, — што вы тут робіце? Гэта ваша новая нянька, Мэры Поппінс. Джэйн, Майкл, павітайцеся! А гэта, — яна паказала рукой на малых у ложках, — гэта блізныя.

Мэры Поппінс пільна разглядвала іх, пераводзячы позірк з аднаго на другога, быццам вырашаючы, падабаюцца яны ёй ці не.

— Ну як, мы вам падабаемся? — спытаў Майкл.

— Майкл, гэта непрыгожа, — сказала яму маці.

Мэры Поппіне усё яшчэ дапытліва разглядала дзяцей. Потым гучна і працягла ўздыхнула, што, мабыць, сведчыла аб прынятым рашэнні, і сказала:

— Я згодна на гэтае месца.

«Сказала так,— гаварыла потым місіс Бэнкс мужу,— нібыта яна зрабіла нам вялікі гонар».

«Магчыма, так яно і ёсць»,— адказаў містэр Бэнкс, на хвілінку высунуў нос з-за газеты і тут жа схаваў яго назад.

Тым часам, калі мама пайшла з пакоя, Джэйн і Майкл непрыкметна падкраліся да Мэры Поппіне, якая стаяла нерухома як слуп, склаўшы рукі на грудзях.

— Як вы прыйшлі? — спытала Джэйн.— Здавалася, быццам вецер прынёс вас сюды.

— Так яно і было,— коратка сказала Мэры Поппіне і пачала раскручваць з шыі шалік, зняла капялюшык і павесіла яго на адзін з ложкаў.

Усё сведчыла аб тым, што Мэры Поппіне не збіраецца гаварыць што-небудзь яшчэ, хоць яна і шматзначна чмыхала. Джэйн таксама маўчала. Але калі Мэры Поппіне нахілілася, каб распакаваць сумку, Майкл не стрымаўся.

— Якая цікавая сумка! — тыцнуў ён пальцам.

— Дыван,— сказала Мэры Поппіне.

— Вы хочаце сказаць, што гэтая сумка для таго, каб насіць у ёй дываны?

— Не. Яна сама з дывана.

— А-а...— сказаў Майкл.— Зразумела.— Хоць ён так нічога і не зразумеў.

Нарэшце сумка была адкрыта, і Джэйн з Майклам вельмі здзівіліся, убачыўшы, што яна зусім пустая.

— Як,— сказала Джэйн,— у ёй нічога няма?!

— Што вы хочаце гэтым сказаць? — спытала Мэры Поппінс і прыўзнялася. Яна глядзела так, быццам яе зняважылі.— Ты сказала, нічога няма?

З гэтымі словамі яна выцягнула з парожняй сумкі белы накрухмалены фартух і завязала яго. Затым яна дастала вялікі кавалак туалетнага мыла, зубную шчотку, каробку з заколкамі для валасоў, флакон духоў, маленькае складное крэсла і бляшанку мятных цукерак.

Джэйн і Майкл ажно вочы вылупілі ад здзіўлення.

— Але я ж бачыў,— прашаптаў Майкл.— Я ўпэўнены, што сумка была пустая.

— Ціха! — сказала Джэйн, калі Мэры Поппінс дастала з сумкі вялікую бутэльку з наклеякай: «Піць па адной чайнай лыжцы перад сном».

Да рыльца бутэлькі была прымацавана

лыжачка, і Мэры Поппінс наліла ў яе цёмна-малінавай вадкасці.

— Гэта вашы лекі? — пацікавіўся Майкл.

— Не, вашы,— сказала Мэры Поппінс і падступіла з лыжачкай да яго.

Майкл зморшчыў нос і запырэчыў:

— Я не хачу. Мне гэта не трэба. Я не буду!

Але вочы новай нянькі спыніліся на ім, і Майкл раптам адчуў, што немагчыма глядзець на Мэры Поппінс і не слухацца яе. У ёй было штосьці такое, што і здзіўляла і палохала, і ў той жа час заварожвала. Лыжачка набліжалася, Майкл затаіў дыханне, зажмурыўся, праглынуў і... адчуў у роце цудоўную смакату.

Твар яго адразу расплыўся ў шчаслівай усмешцы.

— Клубнічнае марожанае! — радасна ўсклікнуў ён. — Яшчэ, яшчэ, яшчэ!

Твар Мэры Поппінс застаўся па-ранейшаму строгі, калі яна налівала порцыю для Джэйн. Серабрыстае, зеленаватае, жоўтае «яно» налівалася ў лыжку. Джэйн паспытала.

— Лімонны лікёр! — з захапленнем сказала яна, аблізваючы губы. Але калі ўбачыла, што Мэры Поппінс падыходзіць з бутэлькай да блізнят, падхапілася і ўсклікнула: — Калі ласка, не трэба! Яны яшчэ маленькія,

ім ад гэтага можа зрабіцца нядобра. Калі ласка, не трэба!

Але Мэры Поппінс не слухала, а толькі грозна зірнула на яе, папярэджваючы, каб яна не замінала.

Джон з прыемнасцю праглынуў, і па некалькіх кроплях, што ўпалі яму на сліняўчык, Джэйн і Майкл пазналі — на гэты раз у лыжцы было малако. Потым Барбара выпіла сваю порцыю. Яна пракаўтнула і два разы аблізала лыжку.

Затым Мэры Поппінс наліла яшчэ адну порцыю і ўрачыста выпіла сама.

— Ромавы пунш! — сказала яна, прыцмокнула і закаркавала бутэльку.

Джэйн і Майкл лыпалі вачамі ад здзіўлення, але ў іх не было часу доўга дзівіцца, бо Мэры Поппінс паставіла цудоўную бутэльку на камін і павярнулася да іх.

— А цяпер, — сказала яна, — хуценька ў пасцель. — І новая нянька пачала раздзяваць дзяцей. Джэйн і Майкл прыкмецілі, што гузікі і гаплікі расшпільваліся амаль ад аднаго позірку Мэры Поппінс. А колькі з імі важдалася нянька Кэці! Не прайшло і хвіліны, а дзеці былі ўжо ў ложках і пры слабым святле начніка назіралі, як Мэры Поппінс распакоўвае свае астатнія рэчы.

З сумкі-дывана яна дастала сем фланельных начных кашуляў, чатыры баваўняныя,

пару чаравік, каробку даміно, дзве шапачкі для купання, альбом для паштовак і парасон. Апошнім з'явіўся складны ложак з шарсяной і пуховай коўдрамі, які яна паставіла паміж ложкачкамі Джона і Барбары.

Джэйн і Майкл сядзелі, моцна абняўшыся, і толькі глядзелі. Усё было так незвычайна, што яны не ведалі, што і казаць. Адно яны зразумелі: штосьці дзівоснае і цудоўнае здарылася ў іхнім доме нумар семнаццаць у Вішнёвым завулку.

Мэры Поппінс надзела цераз галаву адну з начных кашуляў і пачала раздзявацца пад ёю, як пад купалам. Майкл, якому вельмі спадабаўся гэты новы спосаб раздзявацца, не стрымаўся.

— Мэры Поппінс! — усклікнуў ён. — Вы ж ніколі ад нас не пойдзеце, праўда?

Адказу з-пад кашулі не было. Майкл не мог больш трываць.

— Вы ж не пакінеце нас? — з трывогай спытаў ён.

Над кашуляй з'явілася галава Мэры Поппінс. Новая нянька была разгневана.

— Яшчэ адно слова, — сказала яна з пагрозай, — і я паклічу палісмена.

— Я толькі хацеў сказаць, — нясмела пачаў Майкл, — што мы спадзяёмся, вы не пакінеце нас вельмі хутка. — Ён збянтэжыўся, пачырванеў і змоўк.

Мэры Поппінс паглядзела то на яго, то на Джэйн. Потым чмыхнула.

— Я застануся тут, пакуль не зменіцца вецер,— коратка сказала яна, пагасіла свечку і легла ў ложкак.

— Гэта цудоўна! — прашаптаў Майкл ні то сабе, ні то Джэйн.

Але Джэйн не слухала яго. Яна думала пра ўсё, сведкамі чаго яны былі, і не магла надзівіцца.

Вось так Мэры Поппінс пасялілася ў доме нумар семнаццаць у Вішнёвым завулку. І хоць яго жыхарам іншы раз хацелася больш спакойных і звычайных дзён, якія былі, калі гаспадарыла нянька Кэці, але ўвогуле ўсе былі задаволены, што з'явілася Мэры Поппінс. Містэр Бэнкс быў рады таму, што яна прыйшла сама, не затрымала вулічнага руху, так што яму не трэба было даваць на чай палісмену. Місіс Бэнкс радавалася таму, што цяпер яна магла сказаць усім, што ў іх вельмі сучасная нянька, якая не прызнае ніякіх рэкамендацый. Міс Брыл і Элен былі рады таму, што яны маглі цэлыя дні піць на кухні моцны чай і не сачыць за тым, як вячэраюць дзеці. Робертсан Эй быў задаволены таму, што Мэры Поппінс мела ўсяго адну пару туфляў, ды і тую яна чысціла сама.

Але ніхто не ведаў, што думала наконт гэ-
тага сама Мэры Поппінс, бо Мэры Поппінс
ніколі нікому нічога не гаварыла.

Раздзел другі

ВЫХАДНЫ ДЗЕНЬ

— Кожны трэці чацвер,— сказала місіс
Бэнкс.— З дзвюх да пяці гадзін.

Мэры Поппінс холадна зірнула на яе.

— У лепшых дамах, мадам,— сказала
яна,— нянькам даюць кожны другі чацвер
з гадзіны да шасці. Так што або я згаджуся
на гэта, або...

Мэры Поппінс зрабіла паўзу, і місіс Бэнкс
зразумела, што гэтая паўза азначае. А
азначала яна тое, што калі Мэры Поппінс не
будзе мець таго, чаго жадае, то толькі яе ў
гэтым доме і бачылі.

— Цудоўна, цудоўна! — паспешліва зга-
дзілася місіс Бэнкс, хоць яна вельмі шкада-
вала, што Мэры Поппінс ведае пра лепшыя
дамы куды больш, чым яна сама.

Пасля гэтай размовы Мэры Поппінс надзе-
ла белыя пальчаткі і сунула пад паху пара-
сон. Не таму, што на вуліцы ішоў дождж.
Дажджу не было. Проста парасон меў та-
кую прыгожую ручку — ну якраз як галоў-
ка папугая! — што пакідаць яго дома, іду-
чы на прагулку, было проста немагчыма.

Апрача ўсяго, Мэры Поппінс была вельмі ганарыстая, любіла мець шыкоўны выгляд. І была ўпэўнена, што заўсёды выглядае толькі так.

Джэйн высунулася з акна дзіцячага пакоя.

— Куды вы ідзяце? — спытала яна.

— Зачыні акно, калі ласка! — адказала Мэры Поппінс, і галава Джэйн тут жа знікла.

Мэры Поппінс прайшла па садовай дарожцы і адчыніла веснічкі. Апынуўшыся на вуліцы, яна пакрочыла так шпарка, нібыта баялася, што выхадны дзень уцячэ ад яе, калі яна не будзе спяшацца. На рагу яна павярнула направа, потым налева, спаважна кінула палісмену, які сказаў, што сёння цудоўны дзяснёк, і толькі тады адчула, што яе выхадны дзень нарэшце пачаўся.

Яна прыпынілася каля пустога аўтамабіля, каб паглядзецца ў ветравое шкло, як у люстэрка, і паправіць капялюшык і сукенку, потым зручней прыхапіла пад паху парасон, каб кожны сустрэчны мог палюбавацца на яго ручку, а дакладней кажучы, на папугая, і заспяшалася на спатканне з Прадаўцом Запалак.

У Прадаўца Запалак было два заняткі. Ён не толькі прадаваў запалкі, а яшчэ і маляваў на тратуары. Ён займаўся і тым і дру-

гім па чарзе, у залежнасці ад надвор'я. Калі было мокра, сыра,— ён прадаваў запалкі, бо дождж усё роўна змыў бы ўсе яго малюнкi. А калі надвор'е было добрае, ён цэлымі днямі поўзаў на каленях і маляваў рознакаляровай крэйдай на тратуарах усялякія малюнкi. І рабіў ён гэта так хутка, што іншы раз вы маглі заўважыць, як ён размалёўваў абодва бакі вуліцы раней, чым вы паспявалі звярнуць за рог суседняга дома.

У гэты дзень, халодны, але ясны, ён таксама маляваў. Ён якраз дамалёўваў два бананы, яблык і каралеву Елізавету да доўгага шэрагу іншых малюнкаў, калі Мэры Поппінс (а яна хацела яго здзівіць) падкралася да яго на пальчыках.

— Гэй! — ціхенька сказала Мэры Поппінс.

Ён па-ранейшаму спакойна накладваў карычневыя палосы на банан і карычневыя завіточкі на галаву каралевы Елізаветы.

— Гм! — далікатна кашлянула Мэры Поппінс.

Ён уздрыгнуў, павярнуўся і ўбачыў яе.

— Мэры! — усклікнуў Прадавец Запалак. І па тым, як ён гэта сказаў, можна было зразумець, што Мэры Поппінс вельмі шмат значыла для яго ў жыцці.

Мэры Поппінс зірнула ўніз, сабе пад ногі, і два-тры разы шарганула наском туфліка

тратуар. Потым яна ўсміхнулася туфліку, ды так, што той адразу зразумеў — усміхаюцца не яму, а камусьці іншаму.

— Сёння мой выхадны дзень, Берт, — сказала Мэры. — Няўжо ты забыўся?

Берт — так звалі Прадаўца Запалак, а ў нядзелю яго называлі — Герберт Альфрэд.

— Ну, вядома, я памятаю, Мэры, — сказаў ён. — Ды толькі... — Берт змоўк і сумна зазірнуў у сваю кепку, якая ляжала на зямлі каля апошняга малюнка. У ёй было ўсяго два пені. Берт падняў кепку і дзынкнуў манеткамі.

— Гэта ўсё, што ты маеш, Берт? — сказала Мэры Поппінс, прычым сказала так весела, што ніхто б і не падумаў, быццам яна хоць трохкі расчаравана.

— Гэта ўсё, — сказаў ён. — Сёння кепскія заробкі. Ты думаеш, хто-небудзь захоча плаціць, каб убачыць гэта? — Берт кіўнуў галавой на каралеву Елізавету. — Вось такія справы, Мэры. Баюся, што не змагу запрасіць цябе сёння на чай.

Мэры Поппінс падумала пра пірожныя з малінавым варэннем, якія яны заўсёды куплялі і елі ў яе выхадны дзень, і ледзь не ўздыхнула. Але тут яна ўбачыла твар Прадаўца Запалак і, замест таго каб уздыхнуць, усміхнулася, і ўсмешка яе была вельмі добрая.

— Вось і цудоўна, Берт! Не турбуйся. Мне зусім не хочацца чаю. Чай, па-мойму, занадта цяжкая страва.

І гэта было вельмі міла з боку Мэры Поппінс, калі ўлічыць, як яна любіла пірожныя з малінавым варэннем.

Прадавец Запалак падумаў амаль тое ж самае, бо ўзяў яе руку ў белай пальчатцы і моцна паціснуў. Потым яны разам пайшлі ўздоўж малюнкаў.

— Зірні, тут ёсць адзін малюнак, якога ты раней ніколі не бачыла,— урачыста прамовіў Прадавец Запалак і паказаў на малюнак гары з укрытай снегам вяршыняй. На схілах гары было мноства зялёных конікаў, якія сядзелі на вялікіх ружах.

На гэты раз Мэры Поппінс магла адкрыта ўздыхнуць, не баючыся засмуціць яго.

— О, Берт! — сказала яна.— Глядзець на гэты малюнак — адна асалода!

Мэры сказала гэта так, што ён адчуў: малюнак заслужана павінен знаходзіцца ў Каралеўскай Акадэміі — у вялікай залё, дзе людзі вывешваюць самыя лепшыя намаляваныя імі карціны. Усе прыходзяць паглядзець на іх і гавораць адзін аднаму: «Вось гэта цуд!»

Наступны малюнак, да якога падышлі Мэры Поппінс і Прадавец Запалак, быў яшчэ лепшы. Гэта быў вясковы пейзаж: усюды

дрэвы, трава, крышку сіняга мора ўдалечыні і на заднім плане штосьці падобнае на Маргіт¹.

— Божа мой! — у захапленні ўсклікнула Мэры Поппінс і зрабіла крок назад, каб лепш разгледзець малюнак. — Берт, што гэта такое?..

Апошнія словы яна ледзь вымавіла ад хвалявання. Прадавец Запалак таксама быў вельмі ўзрушаны і схапіў яе за руку.

— Мэры! — сказаў ён. — У мяне ёсць цудоўная думка. А чаму б нам не пайсці туды менавіта сёння, зараз жа? Удваіх туды, у карціну, га, Мэры?

І, усё яшчэ трымаючы Мэры Поппінс за руку, ён пацягнуў яе з вуліцы далей ад жалезных рэек і ліхтароў, проста ў сярэдзіну малюнка. Р-раз! І вось яны там, унутры яго!

Як многа там было зеляніны, і як ціха, і якая мяккая, сакавітая трава была ў іх пад нагамі! Яны не маглі паверыць, што ўсё гэта праўда, але зялёныя галіны ціха шамацелі над іх галовамі, маленькія рознакаляровыя кветкі абвівалі ім ногі. Мэры і Берт са здзіўленнем пазіралі адно на аднаго, і кожны прыкмячаў, што другі неяк змяніўся. Мэры Поппінс здалося, што Прадавец

---

¹ Прыморскі гарадок на паўднёвым усходзе Англіі.

Запалак купіў сабе новы касцюм, бо цяпер на ім быў яркі пінжак з зялёнымі і чырвонымі палоскамі, белыя фланельныя штаны і — што самае дзіўнае! — новы саламяны капялюш. І ўвесь ён быў такі чысцюткі, быццам яго толькі што адпаліравалі.

— Берт, які ў цябе цудоўны выгляд! — з захапленнем усклікнула Мэры.

Берт з хвіліну не мог нічога адказаць. Ён утаропіўся на Мэры Поппінс шырока расплюшчанымі вачамі і ажно разявіў рот ад здзіўлення. Потым пракаўтнуў сліну і прагаварыў:

— Ну і ну!

І ўсё. Але ён сказаў гэта такім голасам і глядзеў на яе так замілавана, што яна выняла з сумачкі маленькае люстэрка і паглядзелася ў яго, і тут яна ўбачыла, што таксама змянілася. На плячах у яе быў плашч са штучнага шоўку, вышыты рознымі ўзорамі. Яна ўбачыла ў люстэрку і доўгае выгнутае пяро, якое звисала з яе капялюшыка і казытала шыю. Яе святочныя туфлі зніклі, а на іх месцы з'явіліся другія, куды прыгажэйшыя, з вялікімі зіхатлівымі алмазнымі спражкамі. На руках былі ўсё тыя ж белыя пальчаткі, і яна па-ранейшаму трымала парасон.

— Божа мой! — сказала Мэры Поппінс. — У мяне сапраўдны выхадны дзень!

Так, усё яшчэ радуючыся і цешачыся адно з аднаго, яны ішлі праз невялікі лес, пакуль не выйшлі на залітую сонцам паляну. І там, на зялёным століку, стаяў чай для полудня!

Пасярод стала ўзвышалася — яна была бадай што па пояс Мэры Поппінс! — груды пірожных з малінавым варэннем, а побач кіпеў вялікі медны чайнік.

— Каб я так жыла! — усклікнула Мэры Поппінс. Яна заўсёды гэтак гаварыла, калі была чым-небудзь вельмі задаволеная.

— Ну і ну! — сказаў Прадавец Запалак. Гэта былі яго любімыя слоўцы.

— Ці не будзеце ласкавы прысесці, мадам? — спытаў чыйсьці голас.

Яны азірнуліся і ўбачылі высокага чалавека ў чорным пінжаку з сурвэткай на руцэ, які выходзіў з лесу.

Мэры Поппінс, да рэшты здзіўленая, плюхнулася ў адно з маленькіх зялёных крэслаў, што стаялі вакол стала. Прадавец Запалак вылупіў вочы і апусціўся ў другое.

— Я — афіцыянт, — сказаў чалавек у чорным пінжаку.

— Але я не бачыла вас на малюнку, — сказала Мэры Поппінс.

— А я стаяў за дрэвам, — растлумачыў Афіцыянт.

— Можа, прысядзеце? — ветліва спытала Мэры Поппінс.

— Афіцыянты ніколі не садзяцца, мадам,— сказаў Афіцыянт.

Аднак было відаць: яму прыемна, што яго запрасілі.

— Вашы вустрыцы, містэр,— сказаў ён і падсунуў талерку да Прадаўца Запалак,— і ваш відэлец! — Ён выцер відэлец сурвэткай і падаў яго Берту.

Яны пачалі палуднаваць, а Афіцыянт стаяў побач і сачыў, каб у іх было ўсё, што ім трэба.

— Усё-такі і праўда мы ядзім іх,— прашаптала Мэры Поппінс, беручы з груды верхняе пірожнае з малінавым варэннем.

— Ну і ну! — згадзіўся Прадавец Запалак, кладучы сабе два самыя вялікія.

— Чаю? — спытаў Афіцыянт і наліў кожнаму ў кубкі з чайніка.

Яны выпілі па адным кубку, потым яшчэ па два. З асалодай прыкончылі груды пірожных з малінавым варэннем. Пасля гэтага ўсталі і змахнулі крошкі.

— Плаціць нічога не трэба,— сказаў Афіцыянт, перш чым яны паспелі папрасіць у яго рахунак.— Гэта для вашай прыемнасці. Вунь там вы знойдзеце карусель! — І ён паказаў рукой на прагал паміж дрэвамі, дзе Мэры Поппінс і Прадавец Запалак убачылі некалькі драўляных конікаў, якія круціліся на падстаўцы.

— Як цікава! — усклікнула Мэры Поппінс.— Я памятаю, што гэтага таксама не бачыла на малюнку.

— Ага,— сказаў Прадавец Запалак, які і сам гэтага не памятаў,— разумееш, гэта было на заднім плане.

Як толькі яны падышлі да каруселі, яна заправоліла ход. Яны скокнулі на яе: Мэры Поппінс на варанога каня, Прадавец Запалак на буланага. І калі зноў зайграла музыка, яны рушылі ў дарогу і праехалі вярхом аж да Ярмута і назад, бо абое больш за ўсё хацелі пабачыць гэтую мясцінку.

Калі яны вярнуліся, ужо амаль сцямнела. Афіцыянт чакаў іх.

— Мне вельмі шкада, панове,— ветліва сказаў ён,— але ў сем гадзін мы зачыняем. Такія правілы, вы ж разумеете. Дазвольце мне паказаць вам выхад.

Яны кіўнулі ў знак згоды, ён узмахнуў сурвэткай і пайшоў наперадзе іх праз лес.

— На гэты раз ты намаляваў цудоўную карціну, Берт,— сказала Мэры Поппінс і ўзяла Прадаўца Запалак пад руку.

— Я зрабіў усё, што мог,— сціпла адказаў Прадавец Запалак. Але было відаць, што ён і сам вельмі задаволены сабою.

У гэты час Афіцыянт спыніўся перад імі каля белых дзвярэй, быццам намаляваных крэйдаў.

— Вось,— сказаў ён.— Гэта выхад.

— Дзякуй вам, да пабачэння! — сказала Мэры Поппінс і паціснула яму руку.

— Да пабачэння, мадам! — адказаў Афіцыянт і пакланіўся так нізка, што стукнуўся галавой аб калені.

Пасля ён кіўнуў Прадаўцу Запалак. Той схіліў галаву набок, падміргнуў Афіцыянту і такім манерам развітаўся з ім. Затым Мэры Поппінс прайшла ў белыя дзверы, і Прадавец Запалак падаўся за ёю.

І вось дзіва! Толькі яны пераступілі парог, як тут жа пярэ ўпала з яе капялюшыка, шаўковы плашч — з плячэй, алмазы — з туфляў. Яркае адзенне Прадаўца Запалак пацямянела, саламяны капялюш ператварыўся ў старую паношаную кепку. Мэры Поппінс азірнулася і адразу зразумела, што адбылося. Стоячы на тратуары, яна з хвіліну пазірала на Бerta, потым пашукала вачамі Афіцыянта ў лесе, намалёваным Прадаўцом Запалак. Але Афіцыянта нідзе не было відаць. На карціне нікога не было, нішто там не варушылася. Нават карусель знікла. Засталіся толькі спакойныя дрэвы, трава і нерухомы шматок мора ўдалечыні.

Мэры Поппінс і Берт усміхнуліся адно аднаму.

Хто-хто, а яны ведалі, што знаходзіцца за дрэвамі.

Калі Мэры Поппінс вярталася ў дом Бэнксаў, Джэйн і Майкл выбеглі ёй насустрэч.

— Дзе вы былі? — спыталі дзеці.

— У Краіне Цудаў, — адказала Мэры Поппінс.

— Вы бачылі Золушку? — спытала ў яе Джэйн.

— Ха, Золушка! — хмыкнула Мэры Поппінс. — Гэта не для мяне. Падумаеш, Золушка!

— А мо Рабінзона Круза? — пацікавіўся Майкл.

— Рабінзон Круза — пф-ф! — чмыхнула Мэры Поппінс.

— Дык як жа вы гаворыце, што там пабылі? Тады гэта не наша Краіна Цудаў!

Мэры Поппінс паблажліва чмыхнула.

— Хіба вы не ведаеце, — сказала яна спачувальна, — што ў кожнага ёсць свая Краіна Цудаў?

Яна яшчэ раз чмыхнула і пайшла наверх, каб зняць свае белыя пальчаткі і пакласці на месца парасон.

Раздзел трэці

СМЯХОТНЫ ГАЗ

— Вы ўпэўнены, што ён будзе дома? — спытала Джэйн, калі яны выйшлі з аўтобуса — яна, Майкл і Мэры Поппінс.

— Калі б мой дзядзюхна збіраўся куды-небудзь пайсці, ён не запрашаў бы нас на чай,— адказала Мэры Поппінс, відавочна вельмі пакрыўджаная гэтым пытаннем. На ёй быў сіні жакет з сярэбранымі гузікамі і ў тон яму сіні капялюшык. А ў тыя дні, калі яна гэтак адзявалася, пакрыўдзіць яе было лягчэй за ўсё.

Усе трое сабраліся адведаць дзядзьку Мэры Поппінс, містэра Вігга. Майкл і Джэйн так даўно марылі пра гэтае падарожжа і знаёмства і цяпер больш за ўсё баяліся, што раптам не застануць містэра Вігга дома.

— А чаму яго завуць містэр Вігг, ён што—носіць парык? ¹— спытаў Майкл, спяшаючыся не адстаць ад Мэры Поппінс.

— Яго завуць Вігг, таму што гэта яго прозвішча. І ён не носіць парыка. Ён лысы,— сказала Мэры Поппінс.— І калі я пачую яшчэ хоць адно пытанне, мы адразу ж вернемся дадому.— І яна чмыхнула, як заўжды, калі была чым-небудзь незадаволеная.

Джэйн і Майкл зірнулі адно на аднаго і насупіліся. Гэта азначала: «Давай не будзем ні аб чым у яе пытацца, а то мы ніколі не пабываем у дзядзюхны Вігга».

Мэры Поппінс прыпынілася, каб папра-

---

¹ Вігг і слова «парык» гучаць па-англійску амаль аднолькава.

віць свой капялюшык, перад тытунёвай крамкай на рагу. Там была адна з тых пацешных вітрын, у якой вы бачыце не адно, а тры свае адлюстраванні. Так што, калі глядзецца ў яе даволі доўга, дык пачынае здавацца, што вы — гэта ўжо не вы, а цэлы на-тоўп зусім іншых людзей. І ўсё ж Мэры Поппінс задаволена ўздыхнула, калі ўбачыла тры свае адлюстраванні — кожнае ў сінім жакеце з сярэбранымі гузікамі і ў тон яму сінім капялюшыку. Ёй здалося, што гэта так прыгожа! І яна нават пашкадавала, што там усяго тры, а не дванаццаць або нават трыццаць Мэры Поппінс.

— Хадзем,— сказала яна рашуча, быццам гэта Майкл і Джэйн затрымлівалі яе.

Яны звярнулі на рагу вуліцы і пазванілі ў дом нумар 3 на Робертсан-Роуд. Джэйн і Майкл пачулі, як дзесьці далёка адгукнуўся званок. Яны радаваліся, што праз хвіліну, сама больш праз дзве, упершыню ў жыцці будуць піць чай з дзядзькам Мэры Поппінс містэрам Віггам.

— Калі ён дома, вядома,— шапнула Джэйн Майклу.

У гэты момант дзверы шырока расчыніліся і з'явілася сухарлявая бледная лэдзі.

— Ён дома? — хуценька спытаў Майкл.

— Я папрасіла б і была б вельмі ўдзячна, каб весці размову ты дазволіў мне,— сказа-

ла Мэры Поппінс і паглядзела на хлопчыка так, што проста жах.

— Добры дзень, місіс Вігг,— ветліва сказала Джэйн.

— Місіс Вігг! — усклікнула худая лэдзі голасам яшчэ больш тонкім, чым яна сама.— Як вы смееце называць мяне місіс Вігг? Не, даруйце! Збаў божа! Я проста міс Персімон і ганаруся гэтым. Падумаць толькі, місіс Вігг!

Відаць было, што яна дужа раззлавалася, і дзеці падумалі, што містэр Вігг, мусіць, вельмі дзіўны чалавек, калі міс Персімон так радуецца, што яна не місіс Вігг.

— Прама наверх і першыя дзверы на лесвічнай пляцоўцы,— сказала міс Персімон і заспяшалася прэч, паўтараючы тонкім абураным голасам: — Місіс Вігг, падумаць толькі!

Джэйн і Майкл пайшлі за Мэры Поппінс наверх. Яна пастукалася ў дзверы.

— Заходзьце-заходзьце! Калі ласка! — паклікаў знутры гучны жыццярэдасны голас.

Сэрца ў Джэйн закалацілася ад хвалявання. «Ён дома»,— сказала яна Майклу вачамі.

Мэры Поппінс адчыніла дзверы і прапусціла дзяцей наперад. Перад імі быў вялікі і светлы пакой. У адным канцы яго ярка палаў агонь у каміне, а пасярэдзіне стаяў вя-

лікі стол, накрыты для чаю, — чатыры кубкі са сподкамі, лустачкі хлеба з маслам, здобныя пампушкі, какосавыя пірожныя і вялікі кекс з разынкамі, паліты ружовай глазурай.

— Вось гэта сапраўдная радасць! — прывітаў іх гучны голас.

Джэйн і Майкл азірнуліся — хто ж гэта гаворыць?! Але нікога нідзе не было відаць. Здавалася, што пакой зусім пусты.

Мэры Поппінс сярдзіта сказала:

— Ах, дзядзюхна Альберт, вы зноў за сваё ўзяліся? Сёння ж, здаецца, у вас не дзень нараджэння?

І калі яна гэта гаварыла, дык пазірала ўгору, на столь. Джэйн і Майкл таксама зірнулі ўгору і вельмі здзівіліся, калі ўбачылі кругленькага, тоўсценькага лысага чалавека, які вісеў у паветры і ні за што не трымаўся. Здавалася нават, што ён сядзеў, бо скрыжаваў ногі і паклаў на іх газету, якую, мусіць, дагэтуль чытаў.

— Дарагая мая, — сказаў містэр Вігг, — мне вельмі шкада, але баюся, што якраз сёння ў мяне дзень нараджэння.

Ён усміхнуўся дзецям і паглядзеў на Мэры Поппінс так, нібы прасіў прабачэння.

— Ай-ай-ай! — сказала Мэры Поппінс.

— Я ўспомніў пра гэта толькі ўчора вечерам і ўжо не меў часу паслаць табе паштоў-

ку і папрасіць прыйсці іншым разам. Вельмі нядобра, праўда? — сказаў ён, пазіраючы зверху на Джэйн і Майкла. І, ужо звяртаючыся да іх, дадаў: — Відаць, вы вельмі здзіўлены?

І сапраўды, дзеці так шырока разявілі раты ад здзіўлення, што калі б містэр Вігг быў крыху меншы, ён мог бы ўваліцца ў адзін з іх.

— Я вам, бадай што, усё растлумачу, — спакойна гаварыў далей містэр Вігг. — Разумееце, уся справа ў тым, што я — чалавек жыццярадасны і вельмі люблю пасмяяцца. Вы не паверыце, як шмат што здаецца мне пацешным. Я магу смяяцца амаль з усяго на свеце.

Ад адной думкі пра тое, які ён вясёлы чалавек, містэр Вігг зноў пачаў смяяцца і разгойдвацца з боку ў бок.

— Дзядзюхна Альберт! — крыкнула Мэры Поппінс, і містэр Вігг тут жа перастаў смяяцца.

— О, прашу прабачэння, дарагая. На чым гэта я спыніўся? Ага, успомніў. Самае смешнае, што адбываецца са мною, заключаецца ў тым — добра, добра, Мэры, я не буду смяяцца, калі здолею стрымаць сябе, — што калі мой дзень нараджэння прыпадае на пятніцу, мяне так і падымае. Менавіта падымае ўгору, — сказаў містэр Вігг.

— Але чаму? — спытала Джэйн.

— Але як? — спытаў Майкл.

— Ды ведаеце, калі я смяюся ў гэты дзень, мяне ўсяго так перапаўняе Смяхотны Газ, што я проста не магу ўтрымацца на зямлі. Гэта адбываецца, нават калі я толькі ўсміхаюся. Адна смешная думка — і я падымаюся, нібы паветраны шар. І да таго часу, пакуль я не падумаю пра што-небудзь сур'ёзнае, я не магу апусціцца ўніз.

Містэр Вігг пачаў хіхікаць ад гэтай думкі, але ўбачыў, як нахмурылася Мэры Поппінс, і тут жа перастаў. Загаварыў далей:

— Вядома, гэта нязручна, але даволі прыемна. Я думаю, з вамі такога ніколі не здаралася?

Джэйн і Майкл пакруцілі галовамі.

— Я так і думаў, што не. Здаецца, толькі адзін я здольны на гэта. Адноўчы, пасля таго як я напярэдадні схадзіў у цырк, я прабыў пад столлю ажно дванаццаць гадзін і ніяк не мог апусціцца, пакуль гадзіннік не адзваніў поўнач. Пасля гэтага, зразумела, я чмякнуўся долу, бо настала субота і мой дзень нараджэння скончыўся. Даволі дзіўна — праўда? — калі не сказаць, што смешна. І вось сёння зноў пятніца і мой дзень нараджэння, і вы з Мэры Поппінс прыйшлі да мяне ў госці. О, божа мой, не смяшыце мяне, прашу вас.

І хоць Джэйн і Майкл не рабілі нічога смешнага, містэр Вігг зноў пачаў смяяцца, рагатаць, круціцца і падскакваць у паветры. У руцэ ў яго шамацела газета, акуллары амаль спаўзлі з носа.

Ён меў такі смешны выгляд, калі валтузіўся і куляўся ў паветры, хапаючыся то за столю, то за газавы ражок, што Джэйн і Майкл, хоць яны і вельмі стараліся быць наважнымі, не маглі стрымацца. Яны смяліся і смяяліся. Яны моцна заціскалі раты, але гэта не памагала. Нарэшце яны пачалі качацца па падлозе, павіскваючы ад смеху.

— Падумаць толькі! — сказала Мэры Поппінс. — Падумаць толькі, ну і паводзіны!

— Я не магу нічога з сабою зрабіць, я не магу нічога зрабіць! — піскнуў Майкл, падскокваючы да каміннай рашоткі. — Гэта так страшэнна смешна! Джэйн, ну хіба гэта не смешна?

Але Джэйн нічога не адказала, бо з ёю адбывалася штосьці дзівоснае. Чым больш яна смяялася, тым усё лягчэйшай адчувала сябе, быццам яе надзімалі паветрам. Гэта было дзіўнае і прыемнае адчуванне, і ёй яшчэ мацней захацелася смяяцца. Яна падскочыла і раптам адчула, што ляціць па паветры. Майкл са здзіўленнем убачыў, як яна плыве па пакоі, кіруючыся ўгору. Вось Джэйн

злѣжку стукнулася галавой аб столь і, адпихваючыся ад яе, наблізілася да містэра Вігга.

— Ну і ну! — здзіўлена прамармытаў містэр Вігг.— Ці не хочаш ты сказаць, што ў цябе таксама дзень нараджэння?

Джэйн пакруціла галавой.

— Не? Значыцца, гэты Смяхотны Газ, мусіць, заразны! Ха, што гэта? Зірні туды, каля каміна!

На гэты раз Майкл раптам адарваўся ад падлогі і, рагочучы на ўсё горла, закранаючы фарфоровыя цацкі на камяне, ірвануў у паветра. Адным скачком ён апусціўся проста на калена містэра Вігга.

— Добры дзень!— прагаварыў містэр Вігг і сардэчна паціснуў Майклу руку.— Я хачу сказаць, што вы паводзіце сябе, як сапраўдныя сябры, менавіта так! Вы падняліся да мяне, паколькі я не мог спусціцца да вас.

Яны з Майклам паглядзелі адзін на аднаго, пакруцілі галовамі і ажно зайшліся ад смеху.

— Паслухай,— містэр Вігг выцер вочы і звярнуўся да Джэйн,— ты можаш падумаць, што ў мяне самыя кепскія на свеце манеры. Ты стаіш, хоць такая мілая лэдзі, як ты, павінна сядзець. Баюся, што тут, на версе, я не магу прапанаваць табе крэсла, але думаю, што сядзець на паветры табе будзе вельмі зручна. Мне, напрыклад, зручна.

Джэйн паспрабавала і пераканалася, што сядзець на паветры сапраўды вельмі зручна. Яна зняла капялюшык, паклала яго побач, і той спакойна вісеў у паветры без усякай апоры.

— Вось і чудоўна,— сказаў містэр Вігг. Ён павярнуўся і паглядзеў уніз на Мэры Поппінс.— Ну вось, Мэры, мы ўладкаваліся. А цяпер я павінен сказаць, што вельмі рады прымаць сёння тут цябе і маіх юных сяброў... Што такое, Мэры? Баюся, што ты не ўхваляеш, гм-м, усё гэта.

Ён паказаў рукой на Джэйн і Майкла і хуценька дадаў:

— Даруй, Мэры, дарагая, але ж ты ведаеш, як гэта адбываецца са мною. І павінен сказаць табе, я ніколі не думаў, што мае юныя сябры заразяцца гэтым. Праўда, я не думаў, Мэры! Я запрасіў бы іх у другі дзень, або паспрабаваў бы думаць пра што-небудзь сумнае, або...

— Мушу сказаць, што я ў жыцці не бачыла такога відовішча. У вашым узросце, дзядзюхна...— сярдзіта надзьмулася Мэры.

— Мэры Поппінс! Мэры Поппінс! — умяшаўся Майкл.— Падымайцеся і вы ўгору! Падумаўце пра што-небудзь смешнае, і вы ўбачыце, як гэта лёгка.

— Зрабі гэта, Мэры,— угаворваў і містэр Вігг.

— Нам адзінока тут наверсе без вас,— сказала Джэйн і працягнула рукі да Мэры Поппінс.— Ну падумайце пра што-небудзь смешнае!

— Ах, ёй і гэтага не трэба рабіць,— уздыхнуў містэр Вігг.— Калі б яна захацела, яна магла б падняцца і не смеючыся.

Містэр Вігг кradком загадкава зірнуў на Мэры Поппінс, якая стаяла ўнізе на дыванку перад камінам.

— Што ж,— сказала Мэры Поппінс,— усё гэта вельмі недарэчна і непрыстойна, але паколькі вы ўсе ўжо ўгары і, як мне здаецца, не можаце спусціцца ўніз, дык, я лічу, будзе лепш, калі я таксама падымуся наверх.

З гэтымі словамі, на вялікае здзіўленне Джэйн і Майкла, яна апусціла рукі па швах і без смеху, нават без ценю ўсмішкі, праляцела па паветры і села побач з Джэйн.

— Колькі разоў, хацела б я ведаць,— прыдзірліва сказала яна,— я вам гаварыла, што трэба здымаць паліто, калі заходзіце ў цёплы пакой? — Яна зняла з Джэйн паліто і акуратна паклала яго побач з капялюшыкам.

— Правільна, Мэры, правільна,— задаволена сказаў містэр Вігг. Ён нахіліўся ўніз і паклаў свае акуляры на камін.— Цяпер нам усім зручна...

— Бывае зручна і зручна,— чмыхнула Мэры Поппінс.

— І зараз мы можам піць чай,— гаварыў далей містэр Вігг, знарок не звяртаючы ўвагі на яе словы.

Ды тут раптам на твары яго адбіўся спалох.

— Божа мой! — усклікнуў ён.— Які жах! Я толькі цяпер зразумеў: стол стаіць там, унізе, а мы тут, угары. Што ж нам рабіць? Мы тут, а ён там. Гэта жахлівая трагедыя, жахлівая! Але да чаго ж гэта смешна! — Ён затуліў твар насоўкай і засмяяўся.

І хоць Джэйн і Майклу не хацелася б застацца без пірожных і здобных пампушак, яны таксама не ўтрымаліся ад смеху, бо весялосць містэра Вігга была такая заразлівая.

Містэр Вігг выцер вочы.

— З гэтага становішча ёсць толькі адзін выхад,— сказаў ён.— Мы павінны падумаць пра што-небудзь вельмі сур'ёзнае. Пра што-небудзь сумнае, вельмі сумнае. І тады мы зможам апусціцца ўніз. Ну — раз, два, тры! Успомніце што-небудзь вельмі сумнае!

І яны думалі, думалі, уткнуўшыся падбародкамі ў кулакі. Майкл думаў пра школу, пра тое, што неўзабаве яму давядзецца туды ісці. Але нават гэта здалася яму сёння смешным, і ён засмяяўся.

Джэйн думала: «Праз чатырнаццаць гадоў я стану дарослай». Але гэта не выклікала суму, наадварот, здалося даволі прыемным і нават вельмі смешным. Яна не магла стрымаць усмешкі, калі ўявіла сябе дарослай, у доўгай сукенцы і з сумачкай у руцэ.

— Мая бедная цётка Эмілі,— уголас разважаў містэр Вігг.— Яе пераехаў амнібус. Як шкада! Вельмі сумна. Невыносна сумна. Бедная цётка Эмілі! Але выратавалі яе парасон. Гэта было вельмі пацешна, праўда?

І ён закалаціўся, затросся і ледзь не лопнуўся ад смеху, успомніўшы парасон цёткі.

— Бескарысна,— сказаў ён і высмаркаўся ў насоўку.— Я не хачу больш нават старацца засумаваць. Ды, здаецца, і маім юным сябрам гэта ўдаецца не лепш, чым мне. Мэры, ці не можаш ты зрабіць што-небудзь? Мы хочам чаю.

І дагэтуль Джэйн і Майкл не ведаюць добра, што ж тады адбылося. Усё, што яны запамнілі дакладна, дык гэта тое, што як толькі містэр Вігг звярнуўся да Мэры Поппінс, ножкі стала пачалі нібы выгінацца. Стол гайдануўся, фарфэравы посуд на ім забрысчаў, і разам з пірожнымі, што нахіліліся ў талерках, стол залунаў па пакоі, грацыёзна павярнуўся і спыніўся побач з імі так, што містэр Вігг апынуўся на самым галоўным месцы за сталом.

— Разумніца! — з гордасцю за пляменніцу сказаў містэр Вігг і ўсміхнуўся ёй. — Я ведаў, што ты нешта прыдумаеш. А цяпер, Мэры, сядзь, калі ласка, з таго боку стала і налі ўсім нам чаю. Госці будуць сядзець абапал мяне. Вось так! — сказаў ён, калі Майкл пераляцеў па паветры і сеў справа ад містэра Вігга. Джэйн апынулася злева ад яго. Так яны і сядзелі: усе разам высока ў паветры, а паміж імі быў стол. Ні адзін бутэрброд, ні адзін драбок цукру не зваліўся долу. Містэр Вігг задаволена ўсміхаўся.

— Звычайна, я так лічу, пачынаюць з бутэрбродаў, — звярнуўся ён да Джэйн і Майкла, — але, паколькі сёння мой дзень нараджэння, мы пачнём няправільна — хоць я заўсёды думаў, што гэта правільна, — з торта!

І ён адрэзаў кожнаму па вялікім кавалку.

— Яшчэ чаю? — спытаў ён у Джэйн. Але перш чым яна паспела адказаць, пачуўся рэзкі стук у дзверы.

— Заходзьце! — запрасіў містэр Вігг.

Дзверы адчыніліся, і на парозе з'явілася міс Персімон са збанком гарачай вады на падносе.

— Я думала, містэр Вігг, — пачала яна, абводзячы вачамі пакой, — што вам можа спатрэбіцца яшчэ гарачая... Ах, я ніколі!..

Я проста ніколі!..— усклікнула яна, убачыўшы іх у паветры вакол стала.— Такого я ніколі не бачыла! Колькі жыву на свеце, такога не бачыла... Я заўсёды ведала, што вы, містэр Вігг, крыху дзіўны чалавек. Але я заплюшчвала на гэта вочы, паколькі вы акуратна плацілі за кватэру. Ды такія паводзіны — піць чай са сваімі гасцямі ў паветры!.. Містэр Вігг, вы мяне ўразілі! Гэта так ганебна, асабліва для джэнтльмена вашага ўзросту... Я ніколі...

— Але, магчыма, і з вамі здарыцца тое ж самае, міс Персіммон,— сказаў Майкл.

— Што здарыцца? — фанабэрыста спытала міс Персіммон.

— Што вы заразіцеся Смяхотным Газам гэтак жа, як і мы.

Міс Персіммон пагардліва ўскінула галаву.

— Я спадзяюся, малады чалавек, — холадна адказала яна, — што ў мяне дастаткова павагі да сябе, каб не матляцца ў паветры, як гумаваы шарык на нітцы. Я заўсёды буду стаяць на сваіх нагах, клянуся, або я не буду Эмі Персіммон, і... О божа, о божа, о божа! Што такое? Я не магу ісці, я зараз, я... Памажыце! Памажыце!..

І міс Персіммон насуперак свайму жаданню адарвалася ад падлогі і пачала няўпэўнена падымацца ў паветра, пагойдваючыся

з боку ў бок і балансуючы падносам у руках. Яна ледзь не плакала ад гора, калі наблізілася да стала і паставіла збан з гарачай вадою.

— Дзякуй вам,— сказала Мэры Поппінс спакойным, ветлівым голасам.

Міс Персімон павярнулася і паляцела ўніз. Пры гэтым яна сярдзіта мармытала:

— Як гэта непачціва! І я — жанчына ўраўнаважаная, добрых паводзін — як я магла?! Мне трэба звярнуцца да ўрача.

Як толькі ногі яе дакрануліся да падлогі, яна, не азіраючыся назад, выскачыла з пакоя, не перастаючы наракаць:

— Ах, як нядобра, як непачціва!

— Значыцца, яна цяпер не Эмі Персімон: яна ж не стаяла на сваіх нагах! — прашаптала Джэйн Майклу.

А містэр Вігг неяк дзіўна пазіраў на Мэры Поппінс — ні то весела, ні то з асуджэннем:

— Мэры! Мэры! Табе не варта было гэта рабіць, Мэры! Небарака міс Персімон ніколі не ачухаецца пасля такога... Але, божа мой, хіба яна не была такой пацешнай, калі перавальвалася з боку на бок у паветры! Божа літасцівы, ну хіба яна не была смешнай?!

І ён з Джэйн і Майклам зноў закруціліся ў паветры, хапаючыся за бакі і захліпаючы-

ся ад смеху пры адным успаміне пра тое, які смешны выгляд мела міс Персімон.

— Ой-ой! — усклікнуў Майкл. — Не смяшыце мяне больш. Я не вытрываю. Я лопну ад смеху!

— Ох, ох, ох! — пыхкала Джэйн. Яна старалася як мага больш удыхнуць паветра і трымалася рукой за сэрца.

— О мой літасцівы, мой усемагутны божа! — стагнаў містэр Вігг і выціраў вочы крысом пінжака, бо ніяк не мог знайсці сваю насоўку.

— ПАРА ІСЦІ ДАДОМУ!

Голас Мэры Поппінс прагучаў над выбухамі смеху так, быццам труба пратрубіла.

І раптам Джэйн, Майкл і містэр Вігг імгненна апусціліся ўніз. Яны ўсе разам з моцным грукам прыжамліліся на падлогу. Думка пра тое, што ім давядзецца ісці дадому, была першай сумнай думкай за ўвесь гэты дзень. І як толькі яна прыйшла ім у галаву, Смяхотны Газ выпарыўся з іх.

Джэйн і Майкл паглядзелі, як павольна апускалася ў паветры Мэры Поппінс, несучы капялюшык і паліто Джэйн, і ўздыхнулі.

Містэр Вігг таксама цяжка ўздыхнуў.

— Ну хіба не шкада? — разважліва сказаў ён. — Вельмі сумна, што вам трэба ісці дамоў. Я ніколі не меў такой асалоды. А вы?

— Ніколі,— сумна адказаў Майкл і адчуў, як тужліва жыць на зямлі, калі ў цябе няма Смяхотнага Газу.

— Ніколі-ніколі,— сказала і Джэйн. Яна прыўзнялася на пальчыках і пацалавала містэра Вігга ў маршчыністую шчаку.— Ніколі-ніколі, ніколі-ніколі...

Па дарозе дамоў у аўтобусе дзеці сядзелі абাপал Мэры Поппінс. Яны паводзілі сябе вельмі ціха, думалі пра гэты цудоўны дзень. Нарэшце Майкл сказаў Мэры Поппінс:

— І часта ваш дзядзечка так сябе паводзіць?

— Як гэта «так»? — рэзка спытала Мэры Поппінс, як быццам Майкл знарок хацеў яе пакрыўдзіць.

— Ну, скача, куляецца, смяецца і падымаецца ў паветра.

— У паветра? — голас у Мэры Поппінс зрабіўся прарэзлівы і сярдзіты.— Што ты хочаш гэтым сказаць — «падымаецца ў паветра»?

Джэйн паспрабавала растлумачыць:

— Майкл хоча сказаць, ці часта Смяхотны Газ напаўняе вашага дзядзюхну і ці часта ён валтузіцца і куляецца пад столлю...

— Валтузіцца і куляецца! Ну і ну! Валтузіцца і куляецца пад столлю! Мне сорамна

за вас, што вы маглі такое нават паду-
маць! — Мэры Поппінс яўна была вельмі
пакрыўджана.

— Але ж ён так рабіў, — сказаў Майкл. —
Мы ж бачылі.

— Што вы бачылі? Як ён валтузіцца і ку-
ляецца? Ды як ты смееш! Ведайце, мой дзя-
дзюхна — разважлівы, сумленны, працаві-
ты чалавек, і — зрабі ласку! — гавары пра
яго з павагай. Ды не кусай свой аўтобусны
білет. Валтузіўся і куляўся — ну і ну!

Майкл і Джэйн непрыкметна для Мэры
Поппінс пераглянуліся. Яны нічога не ска-
залі, бо ведалі: з Мэры Поппінс лепш не
спрацацца, якім бы дзіўным ні здавалася ім
што-небудзь.

Ды позіркі, якімі яны абмяняліся, гаварылі: «Гэта праўда ці не? Пра містэра Віг-
га. І хто ж памыляецца: Мэры Поппінс ці
мы?»

Але не было нікога, хто мог бы даць ім
правільны адказ.

Па-ранейшаму гудзеў, раз-пораз нахіляю-
чыся і падскакваючы на выбоінах, аўтобус.

Мэры Поппінс сядзела паміж імі, маўклі-
вая і пакрыўджаная. І нарэшце, паколькі
яны вельмі стаміліся, усё яшчэ нічога не
разумеючы, дзеці падсунуліся бліжэй да яе,
прыхіліліся з двух бакоў і заснулі...

ЗМЕСТ

Фрэнсіс Браўн. Казка пра Джона Васёлае Сэрца	5
<i>Пераклад І. Сляповіч</i>	
Чарлз Дзікенс. Чарадзейная костачка	27
<i>Пераклад І. Сляповіч</i>	
Эндрю Лэнг. Як шасцёра сяброў вандравалі па белым свеце	47
<i>Пераклад І. Сляповіч</i>	
Элеанора Фарджн. Залатая рыбка	59
<i>Пераклад І. Сляповіч</i>	
Дональд Бісет. Чарадзейнае дрэва	69
<i>Пераклад І. Сляповіч</i>	
Кэтлін Фойл. Філім-валыншчык	73
<i>Пераклад І. Сляповіч</i>	
Памела Трэверс. Мэры Пoppінс	82
<i>Пераклад А. Міхальчука</i>	

ВОЛШЕБНОЕ ДЕРЕВО

Английские литературные сказки
Для детей младшего школьного возраста
Минск, издательство «Мастацкая літаратура»

На белорусском языке

Рэдактар З. П. Петрушэня. Мастацкі рэдактар М. Р. Казлоў.
Тэхнічны рэдактар Л. М. Шлапо. Карэктар Н. А. Давыдзенка.

ІВ № 424. Здадзена ў набор 07.05.79. Пады. да друку 15.02.80. Фармат 70×108¹/₃₂. Папера друк. № 3. Гарнітура школьная. Высокі друк. Ум. друк. арк. 5,60. Ул.-выд. арк. 4,03. Тыраж 80 000 экз. Зак. 2176. Цана 20 к. Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск, Паркавая магістраль, 11. Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа Дзяржаўнага камітэта Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

